

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Ústav sociální práce

**Senioři jako oběti trestných činů a
prevence páchaní trestné činnosti
na seniorech**

Bakalářská práce

Autor: Tomáš Ježek

Studijní program: U1685 Sociální politika a sociální práce

Studijní obor: Sociální práce s osobami se sníženou soběstačností

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: PhDr. Daniela Květenská, Ph.D.

Hradec Králové, 2019

Zadání bakalářské práce

Autor: Tomáš Ježek

Studium: U1685

Studijní program: B6731 Sociální politika a sociální práce

Studijní obor: Sociální práce s osobami se sníženou soběstačností

Název bakalářské práce: **Senioři jako oběti trestných činů a prevence páchaní trestné činnosti na seniorech**

Název bakalářské práce AJ: Seniors as victims of crime and the prevention of crime against seniors

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se bude zabývat problematikou seniorů jako obětí vybraných trestných činů a prevencí páchaní trestné činnosti na této skupině obyvatel. V práci budou vymezeny základní související pojmy, dále budou vymezeny nejčastější trestné činy a budou analyzovány statistiky kriminality ve vztahu k trestné činnosti páchané na seniorech. V praktické části bude využita kvalitativní strategie, konkrétně kazuistiky.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Policejní psychologie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Aleš Čeněk, 2006. NOVOTNÝ, Oto a Josef ZAPLETAL. Kriminologie. Praha: Eurolex Bohemia, 2001. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Forezní psychologie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. ZAPLETAL, Josef. Prevence kriminality. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2000.

Garantující pracoviště: Ústav sociální práce,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Daniela Květenská,
Ph.D.

Oponent: PhDr. Zdeněk Hrstka, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 29.6.2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval pod vedením vedoucí bakalářské práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Chrudimi dne 20.3.2019

Tomáš Ježek

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat PhDr. Daniele Květenké, Ph.D., za odborné vedení mé bakalářské práce, za poskytnuté konzultace a cenné rady.

Anotace

JEŽEK, Tomáš, *Senioři jako oběti trestných činů a prevence páchaní trestné činnosti na seniorech*, Hradec Králové, 2019. Bakalářská práce. Hradec Králové:

Filosofická fakulta, Ústav sociální práce, Univerzita Hradec Králové.

Bakalářská práce se zabývá oblastí působení sociální práce, kde ústředním tématem je zmapování preventivních opatření směřujících k seniorům na území města Pardubice a zhodnocení vývojové tendence kriminality páchané na seniorech se současným zhodnocením preventivních opatření. První část se věnuje sociálním důsledkům stárnutí, jsou zde vymezeny základní pojmy s tímto tématem související. Dále práce specifikuje oběť trestného činu v kontextu se seniory jako zvlášť zranitelné oběti, byly popsány a upřesněny sociální služby v kontextu pomoci seniorům jakožto obětem trestné činnosti s uvedením nejčastějších trestných činů páchaných na cílové skupině seniorů. Vyjma dílčích témat seniorů a obětí trestné činnosti, práce popisuje prevenci trestné činnosti a členění prevence kriminality. Druhá část je založena na kombinaci kvalitativní a kvantitativní výzkumné strategie. Informace jsou získány metodou rozhovoru s odborníky, dále tato práce zpracovává získané statistické údaje s uvedením jejich vyhodnocení a v neposlední řadě uvedení případových studií s její následnou analýzou.

Klíčová slova: senior, oběť trestného činu, prevence

Annotation

JEŽEK, Tomáš, *Elderly Citizens as Crime Victims and the Prevention of Crime Committed against them*, Hradec Králové, 2019. Bachelor's thesis. Hradec Králové: Philosophical Faculty, Institute of Social Work, University of Hradec Králové.

The bachelor's thesis focuses on a specific action area of social work, as it provides a survey of precautionary measures designed to assist elderly citizens in the city of Pardubice. It also provides assessment of the rate development of crime committed against elderly citizens and evaluates the precautionary measures in place. The first part of the thesis addresses social impacts of ageing and defines key terms related to the issue. This part of the thesis also specifies a crime victim in the context of elderly citizens, who are considered especially vulnerable to crime. Apart from that, available social services aiming to assist elderly citizens as crime victims are specified, including the most common crimes committed against the elderly citizen target group. Except for the above-mentioned specific issues, the thesis also describes crime prevention and its classification. The second part of the thesis is based on a combination of the qualitative and quantitative research strategies. Relevant information was acquired using the expert interview method. The collected statistical data was processed and interpreted, including case studies analysis.

Key words: elderly citizen, crime victim, prevention

Obsah

Úvod	9
1 Sociální důsledky stárnutí v kontextu ohrožení trestným činem.....	11
1.1 Projevy stáří	11
1.2 Stárnutí a stáří	12
1.3 Senior	13
2 Oběť trestného činu a senior jako zvlášť zranitelná oběť.....	15
2.1 Viktimologie, viktimmnost a viktimizace.....	16
2.2 Senioři z hlediska viktimmologie.....	18
2.3 Nejčastější legendy podvodných jednání vůči seniorům	19
2.4 Důsledky a dopady trestného činu na seniory.....	21
3 Sociální služby v kontextu pomoci seniorům jako oběti trestných činů	23
3.1 Vymezení základních pojmů zákona o sociálních službách	23
3.2 Druhy sociálních služeb	24
3.3 Sociální prevence - sociálně aktivizační služby pro seniory.....	25
4 Prevence kriminality a její členění	28
4.1 Vymezení pojmů kriminalita a prevence	28
4.2 Členění prevence kriminality	29
4.3 Opatření vůči trestné činnosti páchané na seniorech	31
4.4 Prevence kriminality páchané na seniorech a projekt Senioři sobě	32
5 Zjištění preventivních opatření zaměřených na seniory – metodologická část.....	34
5.1 Zvolení výzkumné metody.....	35
5.2 Výzkumný sběr dat a výzkumný soubor	37
5.3 Možná rizika výzkumu a průběh výzkumu	38
6 Interpretace výsledů šetření	40
6.1 DC 1: Zjistit, jaká preventivní opatření jsou realizována vůči seniorům a jak tyto opatření probíhají.....	40
6.2 DC 2: Zjistit jak informanti hodnotí frekvenci četnosti opatření zaměřených výhradně na cílovou skupinu seniorů.....	44
6.3 DC 3: Zjistit jak informanti hodnotí spolupráci mezi jednotlivými institucemi.....	47
6.4 DC 4: Zjistit míru ohrožení seniorů trestnou činností v ČR a Pardubickém kraji za rok 2017 a 2018.....	49
6.4.1 Analýza statistických údajů	49
6.4.2 Počty případů v České republice v letech 2017 a 2018	49

6.4.3 Počty případů v Pardubickém kraji v letech 2017 a 2018.....	50
6.4.4 Porovnání počtů celkové kriminality s kriminalitou spáchanou na seniorech	51
6.5 DC 5: Zhodnotit dopad a význam preventivních opatření - kazuistiky	53
6.6 Souhrnné vyhodnocení a diskuse výsledků šetření.....	56
Závěr.....	61
Seznam použité literatury	64
Seznam tabulek.....	67
Seznam příloh.....	68

Úvod

„Člověk má za to, že musí být starý, aby byl chytrý; v podstatě ale má člověk s přibývajícím věkem co dělat, aby se udržel tak chytrý jako byl.“

V úvodu své bakalářské práce uvádím citaci Johana Wolfganga von Goethea. Domnívám se, že tato citace vyjadřuje stěžejní témata současné doby a oblast seniorů jako obětí trestné činnosti je bezesporu doménou pro působení sociální práce. V dnešní uspěchané době se většina lidí snaží vydobýt si úspěšnou pracovní kariéru, pro mnohé je prvořadé lepší vzdělání s domněním snadného zisku, lidé jsou ve svých profesích pod tlakem a jsou nuceni dosahovat lepších pracovních výsledků.

Mladí lidé budují své kariéry a zapomínají na to nejdůležitější – založení rodiny. Nemůžeme se tedy divit, že máme přestárle obyvatelstvo, i když lidé v postproduktivním věku se v programech celoživotního vzdělávání obohacují nejnovějšími poznatky z různých odvětví a udržují si duševní svěžest, můžeme s obavou říci, že nastává novodobá demografická krize. S celoživotním vzděláváním seniorů, se ruku v ruce vyvíjí i zločin a současně se vytváří vhodné podmínky vzniku nových a sofistikovanějších metod páčání trestné činnosti. Do podvědomí současné společnosti se dostává pojem oběť trestného činu. Jakákoliv trestná činnost je mnou odsuzována, zejména pokud je páčána na bezbranných obětech, jako jsou děti, osoby jakkoliv mentálně či fyzicky znevýhodněny a v neposlední řadě senioři. Naši prarodiče žili v době, která nebyla spojována s pojmy, jako je konzum, individualismus, masová média, kariéra a jim podobné. Zato k saturaci jejich potřeb stačilo tak málo: pospolitost, rodina, střídmost a třeba i úcta - úcta ke stáří, která se v dnešní hektické výkonnostní společnosti zcela vytrácí, a tak jsou staří lidé často snadnou obětí bezohledných pachatelů.

Je třeba reflektovat tyto změny a zabývat se v rámci různých vědních disciplín tématy podobným tomu, které jsem si vybral pro bakalářskou práci. Ve své bakalářské práci se budu zabývat tématem senioři jako oběti trestných činů a prevencí páčání trestné činnosti na seniorech. Více jak šestnáct let pracuji jako policista a díky své profesi pracuji s oběťmi trestných činů, mimo jiné i se seniory. Na základě své profesní praxe vím, kde se nacházejí mylná opatření či jiná chybná rozhodnutí, které je potřeba odstranit nebo zmírnit jejich dopad na zvolenou cílovou skupinu obyvatel. Práci pojímám z širšího pohledu a jsem schopen implementovat různé prvky z vícero oborů.

Kriminalita páchaná na seniorech významnou měrou neklesá, a to ani přes medializované výzvy a upozornění o neopatrnosti a ohrožení seniorů. Jelikož se populace seniorů bude i nadále zvyšovat, je potřeba se věnovat danému tématu a alespoň přiblížit problematiku možným čtenářům. V kontextu daného tématu se téma sociální práce prolíná s tématem kriminologickým.

Bakalářská práce se bude zabývat vymezením seniorů jako zvlášť zranitelných obětí a prevencí páchaní trestné činnosti na seniorech. Cílem této bakalářské práce je zmapování preventivních opatření směřujících k seniorům na území města Pardubic a zhodnocení vývojové tendence kriminality páchané na seniorech se současným zhodnocením preventivních opatření. Výzkumná část je věnována rozhovorům s odborníky a dále kazuistikám, které budou analyzovány. Rovněž bude uvedena statistika seniorů, jakožto obětí trestné činnosti a to v České republice a v Pardubickém kraji. Tato práce je z hlediska praxe využitelná pro sociální pracovníky a preventisty působících na Městských úřadech, dále působících u Policie České republiky, popř. i u jiných institucí či organizací.

1 Sociální důsledky stárnutí v kontextu ohrožení trestným činem

Aby se dnešní společnosti dařilo, musí naše společnost dle mnohých i dle Kellera (2010, s. 142-143) prosperovat ve všech možných směrech, přičemž staří lidé jsou nepřáteli těch, co prosperují. Velkým krokem roste populace stárnoucích a podíl ekonomicky aktivních klesá. Ekonomicky aktivní lidé musí vydržovat rostoucí podíl starších generací a tím se všem snižuje životní úroveň. Produktivní občané jsou nuceni pracovat mnohdy i přesčas a v tomto staří lidé působí jako provokace, dle většiny mají všechn svůj čas volný. A proto nástup stáří je některými vnímán jako nepříjemná vada, ne-li choroba a ne jako přirozené vyústění života. Stejně tomu tak je i se samotou. Keller (2010, s. 96) uvádí „Osamělost postihuje společnost, která učinila z bohatství v podobě vyráběných věcí a poskytovaných služeb svoji zásadní prioritu“.

Vzhledem k uspořádání, hodnotám a smýšlení naší společnosti víme, jak nebýt ke svému okolí a lidem, kteří potřebují naši pomoc lhostejní? Osobně se domnívám, že musíme být schopni reflektovat nové trendy, teoreticky se vzdělávat a zjištěné poznatky aplikovat při výkonu profese v praxi. Jak Keller (2010, s. 59) uvádí, budování materiální prosperity rozhodně mezilidské vztahy a jejich lhostejnost nesníží. Dávám za pravdu Kellerovi, který tvrdí, že ohled na druhé a snaha pomoci jsou vytěsňovány do oblasti charity.

1.1 Projevy stáří

Venglářová (2007, s. 11 - 14) uvádí, že každý z nás se rodí s určitými dispozicemi, přičemž to, jak budeme reagovat na situace v našem životě, je ovlivněno genetickými předpoklady, životními zkušenostmi i prostředím, kde žijeme, že změny způsobené stářím se projevují v rovině tělesné, psychické a zejména sociální. Nedostatky a vady seniorů, dále pak obtíže stáří nesouvisí s tím, jak je vnímá jejich okolí. Můžeme říci, že stáří je období velkých změn. Pro někoho se jedná o období negativní – ať už se jedná o funkční omezení, kdy jeho tělo jedná např. pomaleji, nebo se jedná např. o sociální úpadek. Na druhou stranu se pro jiné jedná o období pozitivní – více času na sebe a své blízké či své záliby. Je na každém z nás, zda stáří vnímáme jako ošklivý vzhled, který souvisí s tvorbou vrásek, nebo naopak s krásou a moudrostí, vždyť v každém věku se může člověk vyvíjet. Dvořáčková (2012, s. 11 - 13) rozděluje projevy

stáří na tělesné projevy stáří, psychické změny a sociální změny. Nyní se zaměříme na tělesné projevy stáří. Tento projev stáří je svému okolí nejvíce na očích, můžeme hovořit o menší fyzické síle a vytrvalosti, jednoduše řečeno jedná se o projevy, kterými jsou staří lidé odlišováni od mladých. Kalvach (2004, s. 99 - 101) uvádí, že ve stáří je nápadná změna postoje a chůze, tělesná výška se snižuje, dochází k úbytku svalové hmoty a mimo jiné dochází k úbytku sluchové ostrosti. Fyzické změny přináší změnu funkcí, které se týkají celého organismu. Vyjma tělesných projevů tu máme i psychické změny. Ve společnosti se setkáváme s názorem, že u starých lidí dochází ke zvýšení trpělivosti, rozvahy a k zmoudření což jsou přijatelné a pozitivní jevy. Druhá mince projevů psychických změn, se kterými se můžeme u starých lidí setkat, je jeho normální součástí, kdy Baštecký a kol. (1994, s. 185 - 187) uvádějí zpomalení psychomotorického tempa, emoční poruchy, změny všípivosti paměti a pozměnění osobnosti a povahy. Poslední dělení Dvořáčkovou u projevu stáří je sociální změna. Ke změně sociální role občana může mimo jiné dojít s jeho odchodem do starobního důchodu. Role seniora může být dána úrovní připravenosti. Dvořáčková (2012, s. 13 - 14) uvádí tzv. normy vztažených k danému věku, které zahrnují definice chování, které jsou vhodné pro určitý věk a životní fázi. Z těchto norem vyplývá, že společenský status a role seniorů je v těsné provázanosti k postoji společnosti vůči stáří. Změna kde se ekonomicky aktivní jedinec promění na důchodce, je status, kde se jedinec stává starým. Takto Vohralíková a Rabušic (2004 s. 54) uvádí pojetí starého člověka, kdy můžeme doplnit, že s odchodem do důchodu dochází ke změně chování a vnímání, což jsou již shora zmiňované sociální změny.

1.2 Stárnutí a stáří

Na otázku jak vypadá stáří a stárnutí, by většina společnosti odpověděla po svém. Jinak by odpovědělo dítě, jinak dospívající mládež a nejinak by na tom byly odpovědi společnosti v produktivním věku. Kdysi dávno pravil Řecký dramatik Menandros - stáří se nevysmívej, vždyť k němu směřuješ. Obecně lze odpovědět, že stárnutím se rozumí souhrn změn, které se projevují poklesem výkonnosti. Neexistuje jednotná definice, která by byla definitivní a platná. Příbyl (2015, s. 9) uvádí, že stáří (senium) je konečnou etapou života (vývojovým obdobím), zatímco stárnutí (senescence) je fyziologický proces a niko živý se mu nemůže vyhnout. Z několika desítek definic pojmu stáří, můžeme uvést definici Mühlpachra (2004, s. 18) který uvádí, že „stáří je obecným označením fází ontogeneze, přirozeného průběhu života. Je důsledkem a

projevem geneticky podmíněných involučních procesů, modifikovaných dalšími faktory (především chorobami, životním způsobem a životními podmínkami) a je spojeno s řadou významných změn (osamostatnění dětí, penzionování a jiné změny sociálních rolí). Všechny změny příčinné i následné se vzájemně prolínají, mnohé jsou protichůdné, a jednotné vymezení a periodizace stáří se tak stávají velmi obtížnými“.

Rovněž z několika desítek definic pojmu stárnutí můžeme vymezit Matouška (2003, s. 226) který definuje stárnutí jako „věkové období začínající v současné západní kultuře v 60 – 65 letech, kdy lidé odcházejí do důchodu. Někteří z nich pak mají větší spotřebu zdravotní péče nebo postupně ztrácejí soběstačnost, Neplatí však obecně, že každý starý člověk je bezmocný a nemocný, depresivní, trpí poruchami paměti a pohybového ústrojí. Je lepší obecně popisovat psychické a tělesné změny ve stáří jako změnu schopností než jako jejich úbytek. Individuální kompetence jsou totiž vždy významnější než fyzický věk“.

Počátek stáří je různými odborníky stanoven různě, přičemž věková hranice, která má určovat počátek stáří, je do jisté míry diskutabilní. Periodizace stáří je nejednotná.

Hrozenská a Dvořáčková (2013, s. 12) dělí vývojové etapy lidského života takto:

- počáteční stárnutí (60 – 65 let),
- pokročilé stáří (od 75 let)
- vrcholné stáří, či dlouhověkost (od 90 let)

Oproti tomu však Mühlpachr (2009, s. 21) člení stáří následovně:

- mladí senioři (65 – 74 let)
- staří senioři (75 – 84 let)
- velmi staří senioři (85 a více let)

1.3 Senior

Pojmy jako senior, důchodce, starý člověk, třetí věk, postproduktivní věk a mnohé další, jsou pojmy a termíny užívané naší společností často, ne vždy však smysluplně. Jak tedy nazývat osobu, která se nachází v období stáří? Sak a Kolesárová (2012, s. 11) uvádí, že člověk stárne již od narození, tím se započne proces stárnutí a trvá až do smrti. Stáří je vyvrcholení a konečná fáze života. V naší společnosti se setkáváme s pojmem důchodce, který evokuje dojem příjemce sociální dávky a může se svému okolí zdát jako pojem s negativním nádechem. K pojmu senior Příbyl (2015, s. 8)

uvádí „senior je to termín, který je emočně neutrální, přijatelný pro různé vědecké disciplíny (medicína, psychologie, sociologie, aj.), a lze jim označit člověka v průběhu celého senia bez ohledu na míru soběstačnosti“. Proto pojem senior je pro osoby vyššího věku akceptovatelný a zřejmě i nejvhodnější v širí celé své společnosti. Byť není zcela jasně definováno, kdo je seniorem, můžeme obecně říci, že se jedná o osobu, která dosáhla určité věkové hranice. V sociální práci se seniory užíváme pojmu klient, kdy tento vystupuje vůči pracovníkovi jako jeho rovnocenný partner, kde je jasná vazba na užívání sociální služby.

Z předchozích kapitol jednoznačně usuzuji, že zvyšující se počet seniorů v naší společnosti nese potřebu pozornosti přinejmenším nás občanů v produktivním věku. Stárnutí společnosti může být považováno za globální hrozbu pro lidstvo samotné, nejen z ekonomických a sociálních důvodů. Lidstvo prošlo mnoha společenskými, politickými a morálními změnami. Jediné však zůstává - každý z nás se stane seniorem. Jak jsem již zmínil, exponenciální nárůst obyvatel, jenž dosáhl věkové skupiny spadající pod seniory, má podstatný vliv na ekonomické a sociální problémy ve světě i v České republice. Můžeme si myslet, že různé instituce mají za povinnost postarat se o své obyvatele, a to alespoň ve vyspělém státě. Proto nebuďme ovlivněni mediálním tlakem, který nám pohled na stáří mnohdy zkresluje. V médiích často vystupující ekonomové v souvislosti se stárnutím populace hodnotí přínosy a ztráty a dle mého názoru jsou milně považovány za odborníky seniorské problematiky. Proto je potřeba společnosti připomínat důležitost sociálních služeb, nehledě na to, že shora popsané změny vedou k tomu, proč jsou senioři zranitelnou obětí.

2 Oběť trestného činu a senior jako zvlášť zranitelná oběť

Následek trestného činu je v trestním právu označován jako porušení či ohrožení společenských vztahů, zájmů a hodnot, jenž jsou objektem trestného činu, a proto trestný čin spáchaný na seniorovi kterého můžeme určitým způsobem považovat za zvlášť zranitelnou oběť, podstatně zasahuje do jeho života. Novotný (2004, s. 139) uvádí, že „Pojem oběť má mnoho společného s trestně procesním institutem „poškozený“ (§ 43 trestního řádu), není s ním však identický“. Podle uvedeného paragrafového znění zákona č. 141/1991 Sb., zákon o trestním řízení soudním, může být poškozeným jak fyzická tak i právnická osoba, které bylo trestným činem ublíženo na zdraví, nebo jí byla způsobena škoda na majetku, či nemajetková újma. Oproti tomu vymezení pojmu oběť podle § 2 odst. 2 zákona č. 45/2013 Sb., zákon o obětech trestných činů (2014, s. 22) a o změně některých zákonů se rozumí „fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil“. Ve smyslu zákona o obětech trestných činů může být oběť pouze fyzická osoba. Oproti tomu dle trestního řádu je poškozeným jak osoba fyzická, tak i právnická. Tyto dva pojmy – oběť a poškozený tedy nelze zaměňovat.

K tomu je dále nutno uvést, že zákon o obětech se nevztahuje pouze přímo na osoby, na kterých byl spáchán trestný čin, ale i na osoby které se nacházejí v příbuzenském poměru. O jaké osoby se jedná, je uvedeno v zákoně o obětech trestných činů. Pokud trestným činem byla způsobena smrt oběti a jeho příbuzným byla způsobena újma, pohlíží se na tyto příbuzné jako na oběti. Pokud jsou trestnými činy zasaženy osoby spadající do věkové skupiny seniorů, zákon o obětech na tyto osoby pamatuje jako na osoby zvlášť zranitelné, ovšem je nutno dodat, že zákon o obětech uvádí pouze osoby vysokého věku, a nikoli seniory. Lze shrnout, že předmětný zákon o obětech jako zvlášť zranitelnou osobu považuje mimo dítě a další vyjmenované oběti, vůči kterým byly např. spáchány trestné činy proti lidské důstojnosti a trestné činy v sexuální oblasti, kde mezi dalšími je zranitelná oběť osoba, která dle § 2 odst. 4 zákona o obětech trestných činů (2014, s. 22) je osobou „vysokého věku nebo je postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým postižením, pokud tyto skutečnosti mohou vzhledem k okolnostem případu a poměrům této osoby

bránit jejímu plnému a účelnému uplatnění ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy“.

2.1 Viktimologie, viktinnost a viktinnizace

Celá společnost jistě uzná, že je žádoucí zvýšená pozornost a věnování se seniorům v návaznosti na protiprávní jednání páchanému vůči této cílové skupině obyvatel. Proto si nyní vymezíme základní pojmy z hlediska viktinnologie a jí „příbuzných“ pojmů.

Viktinnologie

Dle Válkové a Kuchtou (2012, s. 171) je viktinnologie chápána jako dílčí oblast kriminologického zájmu než jako samostatný vědní obor. K pojmu viktinnologie Novotný a Zapletal (2004, s. 139) uvádí, že osoba dotčena trestným činem se označuje jako oběť a tím se zabývá viktinnologie, tedy pokud je trestným činem způsobena újma, která konkrétní osobu poškozuj e nebo ohrožuj e na životě, zdraví, majetku, svobodě nebo jiných právech. Čírtková (2004, s. 111) uvádí, že viktinnologie zkoumá vědeckým způsobem oběti trestných činů, jejich změny v chování a prožívání, dále pak roli oběti v motivaci pachatele, v užším slova smyslu je viktinnologie nauka o obětech.

Z důvodu snadnějšího třídění Novotný a Zapletal (2004, s. 140 - 141) dělí předmět viktinnologie na šest skupin jevů, přičemž doplňuj í, že viktinnologie prosazuje ochranu oběti a současně i účinnější pomoc nejenom v trestním řízení. Šest zmíněných skupin jevů je děleno na samotnou osobu oběti tedy její vlastnosti, druhou skupinou jsou vztahy mezi obětí a pachatelem, třetí skupinou je proces viktinnizace, čtvrtá skupina je role oběti v celém procesu, pátou skupinou je pomoc oběti včetně rehabilitace a odškodnění a poslední skupinou je ochrana před viktinnizací.

Viktinnost

Zda se staneme, nebo nestaneme obětí trestného činu nelze ovlivnit, můžeme se domýšlet, jakým způsobem lze tomuto předejít či zda máme či nemáme podstoupit možné riziko. O riziku hovoří Novotný a Zapletal (2004, s. 141), kteří uvádí, že někteří lidé se obětí trestného činu stanou snadněji než jiní a to např. pro své chování, sociální roli, či pro své zaměstnání, tedy, že „viktinnost je disponovanost jedince nebo skupiny osob stát se obětí trestného činu“. Skutečnost, kdy senior do svého bytu vpustí mu neznámou osobu je s určitostí neopatrnost, či jiný nežádoucí způsob. V tomto

případě Mühlparch (2009, s. 73) hovoří o viktimnosti, neboť senioři patří k jedné z nejrizikovějších skupin kriminalistických statistik a „viktimnost seniorů je dána především jejich menší schopností úniku i obrany, osamělostí, někdy odchylným způsobem jednání“.

Viktimizace

V předešlých kapitolách jsme se seznámili s pojmem oběť trestného činu, kdy jak je uvedeno, oběť je ten, komu bylo či mělo být ublíženo na zdraví, způsobena újma ať už majetková či nemajetková. Nic méně Matoušek (2003, s. 131) ve své publikaci uvádí „Pro proces, v jehož průběhu se člověk stane obětí trestného činu, se někdy užívá označení viktimizace. V tomto procesu hraje roli chování pachatele, chování oběti a chování sociálního okolí oběti“.

Postupný děj viktimizace, ať už je vratný či nikoli je takový děj, kde se možná oběť stává obětí skutečnou. Čírtková (2004, s. 116) uvádí, že proces viktimizace nekončí útokem pachatele na svou oběť, tento proces se dále vyvíjí a na předmětný děj se navazují další události, tento proces je dynamický. Přestože Novotný a Zapletal (2004, s. 143-147) uvádí, že pachatel v procesu viktimizace hraje dominantní roli, viktimologie se zabývá třemi problémy viktimizace – jedná se o chování oběti, vztah mezi obětí a pachatelem a v neposlední řadě indexem neboli mírou viktimizace .

Čírtková (2004, s. 116 – 117) uvádí, že se rozlišují dvě fáze viktimizaci a to primární a sekundární. O sekundární viktimizaci hovoří i Matoušek (2003, s. 131), kde jistou zajímavostí je jeho popis o tom, jak je výkon práva kritizován za svou nedostatečnou ochranu oběti trestného činu, kdy není oběti poskytována ani dostatečná pomoc vyrovnávání se s následky trestného činu. Pokud se vrátíme k primární a sekundární fázi viktimizace jenž popisuje Čírtková (2004, s. 117), tak obojí je označována jako újma způsobená kriminálním chováním pachatele. Zatímco primární viktimizace je újma způsobená pachatelem v přímé souvislosti s konkrétním jednáním, což si můžeme pro názornost představit např. krádež kabelky na seniorce, sekundární viktimizace obsahuje vedlejší důsledky spáchaného protiprávního jednání, což si v shora uváděném případě můžeme představit strach seniorky chodit na nákupy s obavou o další možnou krádež její kabelky.

V druhé kapitole této bakalářské práce je v souvislosti s obětí trestného činu zmiňován zákon o obětech. V návaznosti na tento zákon a na sekundární viktimizaci se na

konferenci kriminologických dnů konané v roce 2015 v Hradci Králové vyjadřuje i Květenská (2014, s. 257-259), která uvádí že „Zákon o obětech trestných činů by svým působením měl minimalizovat rizika sekundární viktimizace“ s tím, že sekundární viktimizaci nelze nikdy vyloučit, můžeme minimalizovat její dopady na samotnou oběť (sborník příspěvků z vědecké konference).

Ve viktimizaci v sociálním kontextu se můžeme setkat s pojmem mýtus ideální oběti. U široké veřejnosti ale i u pomáhajících profesí se můžeme setkat se stereotypy nebo předsudky a s rozdílnými pohledy na oběti trestných činů. Proč tomu tak je uvádí Válková, Kuchta a kolektiv (2012, s. 194 - 195) jenž uvádí, že dle norského kriminologa je ideální oběť slabá, odevzdaná a bez přiměřeného odporu ke svému pachateli, může se jednat právě o seniory a navíc „mýtus ideální oběti funguje jako sociální stereotyp, tj. implicitně ovlivňuje nazírání a jednání s oběťmi zločinů. Čím více se konkrétní oběť a průběh její viktimizace odlišuje od zmíněných charakteristik, tím více se oběť propadá na dno hierarchie viktimizace“. Na vrcholu pomyslné pyramidy si v hierarchii viktimizace můžeme představit oběť dítěte, na druhé straně oběť drogově závislého bezdomovce.

2.2 Senioři z hlediska viktimologie

Trestná činnost páchaná na seniorech má jistá specifika, kdy jak bylo již v předešlé kapitole uvedeno, je třeba k identifikaci využít poznatků z kriminologie a viktimologie. U zdravého seniora bude viktimnost jiná než u seniora s výraznějším omezením – míra viktimnosti je tedy proměnlivá, můžeme říci, že i vyšší. Veselý (2011, s. 51) uvádí, že z hlediska násilí je věková skupina seniorů více riziková než ženy s dětmi. Dle Mühlpachra (2011, s. 100) jsou vzorovými příčinami větší míry viktimizace zákonité procesy, ke kterým ve stáří dochází, jedná se např. o zhoršený fyzický či psychický stav seniora. „Senioři ve špatném zdravotním a funkčním stavu jsou relativně snadnou obětí trestné činnosti, a to úměrně své osamělosti a společenské nevšímavosti“.

Obecně je známo, že velký počet seniorů je důvěřivých, snadno ovladatelných, žijících osaměle, kdy tyto, ale i další faktory působí na celý proces viktimizace. Nutno podotknout, že ne všechno kriminální jednání vůči cílové skupině seniorů je orgánům činným v trestním řízení známo. Důvody proč tomu tak je, se můžeme pouze domnívat, tyto mají skrytou podobu a nejsou součástí běžných statistických výstupů.

Může se např. jednat o obavu seniora, že je rodinní příslušníci budou odsuzovat za to, že si do bytu vpustili podvodníka, který ho při sjednání nové smlouvy na elektřinu okradl o finanční úspory.

2.3 Nejčastější legendy podvodných jednání vůči seniorům

U některých trestných činů jsou senioři čtenější oběti než zbylá část populace. Je na místě si tedy stručně uvést trestné činy, které jsou nejčastěji páchany na seniorech. Jako nejčastěji páchané trestné činy na seniorech Čírtková uvádí kapesní krádeže, krádeže vloupáním, podvody, loupeže, vydírání a ublížení na zdraví (Čírtková, Vitoušková a kol., 2007, s. 58).

V sofistikovaných případech páchání trestné činnosti na seniorech se nejčastěji setkáváme s činy, které jsou kvalifikovány jako trestné činy podvodu, krádeže a porušování domovní svobody. Pachatelem použita strategie, scénář, či legenda má vždy obdobný průběh, kdy podstata činu zůstává neměnná. Nyní představím ty nejzákladnější a nejčastější skutkové podstaty a příklady podvodných jednání spáchaných na seniorech, které vycházejí z pilotních případů řešených během mé policejní praxe.

Falešný zaměstnanec

O případech kde se pachatelé vydávají za falešné úředníky, zaměstnance vodáren a elektráren slyšíme poměrně často ve všech sdělovacích prostředcích a čteme o těchto událostech i v denním tisku. Pachatelé ve svých obětech vzbudí dojem, že se skutečně jedná o zaměstnance, mnohdy se i prokazují průkazy či visačkami potvrzující a navozující dojem skutečného úředníka či zaměstnance. Pachatelé specializující se na páchání této trestné činnosti jsou nejenže připraveni k použití smyšlené legendy, ale jsou i na to vhodně oblečení a vybaveni věrohodným vyjadřováním se. Pachatel si často opatří padělaný průkaz, nebo písemnosti jako jsou smlouvy a různé předtisky. Jako příklad ze své praxe uvádím trestnou činnost páchanou Lubomírem M., který se od prosince 2017 do srpna 2018 v Pardubicích a v Chrudimi vydával za zaměstnance elektrárenské společnosti a svým jednáním podvedl seniory celkově v 71 případech, následně byl policií zadržen a vzat do vazby. Dalším případem z praxe je případ Vladimíra H, který v srpnu 2018 na Pardubicku, kde se vydával za pracovníka energetické společnosti provádějící kontrolu spotřebičů, podvedl opět několik seniorů,

tento případ byl opět realizován a předán k dalšímu vyřízení místně příslušnému soudu.

Nabídka různého zboží na parkovištích

Byť tento způsob páchaní trestné činnosti není pachateli zaměřený výhradně na seniory, tak drtivou skupinou poškozených bývají právě senioři, neboť jsou pro pachatele snadnější „kořisti“. Mám osobní zkušenost, kdy několik let zpětně mi před obchodním domem bylo mužem slovenské národnosti a robustné postavy nabízeno drogistické zboží. Jako muži v produktivním věku, bylo nesnadné opakovaný nátlak o zakoupení zboží odvrátit. Pachatelé si jsou vědomi, že často porušují pouze vyhlášku města o zákazu podomního prodeje. Protiprávního jednání se dopustí až tehdy, co oběť zboží pod nátlakem zakoupí a zjistí, že se jedná o jiné mnohdy i nefunkční zboží než jim tvrdil prodávající. K těmto sofistikovaným případům můžeme zahrnout i různé nabídky nejrůznějších služeb jako jsou výhodné nákupy, neexistující výhry či pozvánky na předváděcí akce s vyvíjením psychologického nátlaku na seniory. K těmto nabídkám nedochází pouze na parkovištích obchodních center, ale i v místech bydliště seniorů, kde je o to víc stížena obrana seniorů, neboť zde není předpoklad možných svědků či zastání kolemjdoucích.

Legendy různých tíživých situací

Podstatou získání finančního prospěchu pachatelů je u své oběti navodit dojem náhlé tíživé situace. Ve většině případů je pachatelů více, každý z nich má svou roli a jedná ve spolupachatelství se stejným záměrem. Pachatele vytipují vhodnou lokalitu a vhodné místo, což je takové místo, kde je minimální riziko jejich vyrušení. Poté vytipují svou oběť, zpravidla se jedná o seniory, které pachatelé tipují podle staročeských jmen, které jsou na domovních zvonkách, či podle staré zástavby rodinného domu na okraji obce. Seniora navštíví s již přiřazenou legendou např. použití toalety, poruchy vozidla, vrácení finančních prostředků jejich vnoučeti, zdravotní indispozice s nutností napít se čerstvé vody, dále s legendou dopravní nehody jejich rodinného příslušníka s okamžitou hrazenou operací a další obdobné legendy. Jeden z pachatelů připravenou legendou odvede pozornost své oběti, popř. získá informace o uložené finanční hotovosti a další pachatel má svou roli v získání uložených finančních prostředků.

Shora pospané případy, jsou v praxi velmi často opakující se. V policejní hantýrce je při tomto často používán pojem *Modus operandi*, což je latinská fráze pro charakteristicky typický styl páchaní trestné činnosti.

2.4 Důsledky a dopady trestného činu na seniory

Lidové rčení zní, že čas rány zahojí. Domnívám se, že záleží na druhu a typu způsobeného útoku na oběť a nejen to, záleží i na dalších aspektech. Oběť jako je senior, se bude z prožitého kontaktu s pachatelem a s následnými dopady vzpomínat déle, než jakákoli jiná oběť, a proto dle mého, záleží na poskytnuté včasné a odborné pomoci. Čírtková (2004, s. 124 - 129) v souvislosti s dopadem trestného činu na svou oběť hovoří, že následky jsou pro svou oběť velmi rozmanité a i překvapivé pro své okolí. Čírtková rozděluje nejdůležitější ukazatele dopadu trestného činu na previktimní osobnost, okolnosti trestného činu a reakce nejbližšího okolí. Dopad u previktimní osobnosti se zpočátku jeví jako nepodstatný, ale mnohdy záleží na okolnostech činu. Ovšem v tomto případě kdy se oběti domnívají, že mají vše pod kontrolou a že obstojí v každé situaci, tak u těchto obětí je zvýšena pravděpodobnost přetrvávajících a devastujících následků. Stejně tak tomu je i u obětí, kteří předstírají lhostejnost a obávají se projevit své pocity a stylizují se do role siláků. U seniorů jakožto u obětí v kontextu s okolnostmi trestného činu dle Čírtkové (2004, s. 127) záleží na způsobu, jakým oběť reagovala, kde lépe se s prožitou zkušeností vyrovnávají osoby, které v průběhu trestného činu reagovaly aktivně a racionálně. U seniorů se dá předpokládat, že budou reagovat obtížněji a tedy budou jednat pasivně nebo neadekvátně. Posledním ukazatelem dopadu trestného činu je následná reakce okolí, což v případě negativního dopadu trestného činu na svou oběť může podle Čírtkové (2004, s. 128) posilovat zejména nevhodná reakce nejbližšího okolí oběti na primární viktimizaci, která může vést až k sekundární viktimizaci oběti. K tomu, aby oběť byla uzdravena, mnohdy postačí v okolí oběti důvěryhodná osoba, ale co v případě kdy u seniora žádná taková osoba není? Mohli bychom zdůraznit depistáž, která je v těchto případech zásadní.

Dopad trestného činu na každou oběť včetně seniora je individuální. Proto je na místě, aby u seniorů, kteří se stali oběťmi, spolupracovala nejbližší rodina. Pokud senior bohužel nemá žádné své blízké, je na místě, aby svou roli sehrál profesionální a včasný přístup sociálního pracovníka, neboť je potřeba eliminovat další prohlubování dopadu trestného činu. Dle mého názoru, pokud u seniora, obzvláště u seniora, který žije sám

a kterému se nedostane kvalifikované pomoci ze strany sociálního pracovníka, může dojít k prohloubení dopadů a důsledku trestného činu s fatálními následky.

Z hlediska seniorů vystupující v roli obětí trestných činů, můžeme konstatovat, že práva určitá pomoc poskytována této věkové skupině jsou posilována, avšak v oblasti viktimologie jsou jisté rezervy. Pokud si pachatel cíleně a záměrně vybere za svou oběť seniora, je patrné, že pachatel účelově využívá slabostí spojených s věkem seniorů, a proto se dle mého názoru jedná o vysoký stupeň nebezpečnosti pro celou společnost. Proto je na místě předcházet těmto jednáním a je nutno působit i preventivně i v kontextu sociální práce.

3 Sociální služby v kontextu pomoci seniorům jako oběti trestných činů

Pokud se senior dostane do situace, ve které bude zapotřebí mu pomoci, nebo pokud jsou jisté skutečnosti, které směřují k bezprostřední pomoci vůči jeho osobě, je potřeba, aby měl alespoň přiměřenou představu kam a na koho se obrátit. Záleží na konkrétním případě, ale vyjma neziskových organizací, Policie České republiky a dalších institucí mohou pomoci i jiné subjekty. Od tohoto jsou mimo jiné i sociální služby, které považují za nejzákladnější formu státní pomoci. Oprávnění poskytovat sociální služby plyne ze zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

V uvedeném zákoně, je sociální služba definována jako činnost nebo soubor činností zajišťujících pomoc osobám začlenit se do společnosti a rovněž i prevencí sociálního vyloučení (ÚZ, 1993, s. 111). Pokud je ovšem tato bakalářská práce s tématem - senior jako oběť trestného činu a prevence páchaní trestné činnosti na seniorech zpracovávána v kontextu s policejní praxí, dovoluji si uvést, že „služby“ poskytované policií lze klasifikovat jako služby, které předchází úkonům, které jsou poskytovány akreditovanými institucemi. Další službou respektive pomocí či podporu zákon o sociálních službách uvádí pomoc při nepříznivé sociální situaci při ztrátě schopnosti z důvodu věku, dále pak při ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby, a to vše řešit tak, aby nenastalo sociální vyloučení (ÚZ, 1993, § 3, s. 111).

K pevnosti a stabilitě sociálních služeb postačí tři opěrné body, dovoluji si souhlasit s Úlehlou (2005, s. 24 - 25), který uvádí tři základní body k zajištění sociálních služeb, a to normy společnosti, klientovy způsoby a pracovníkova odbornost, výše uvedené se dotýká i ostatních pomáhajících profesí, včetně práce policistů a tyto tři body jsou navzájem propojeny. Ivan Úlehla dále uvádí svůj názor na poslání sociální práce, kterým je vésti dialog mezi tím, co chce společnost ve svých normách a tím co si přeje klient.

3.1 Vymezení základních pojmů zákona o sociálních službách

Pojem sociální služba je definováno v předešlém odstavci, můžeme pouze doplnit, že sociální služba je poskytována ve třech základních formách a to sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence.

Nyní budou uvedeny a definovány některé další pojmy (zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů):

- Nepříznivá sociální situace je chápána jako oslabení nebo ztráta schopnosti např. z důvodu věku, zdravotního stavu, či krizových situací, ohrožení práv a zájmů trestnou činností. Zde je uvedeno jen několik nejdůležitějších důvodů za jakých se může klient ocitnout v obtížné sociální situaci.
- Sociální vyloučení neboli exkluze, je jakýsi proces vydělování osoby či osob z naší společnosti v důsledku nepříznivé sociální situace, kdy se tyto osoby mohou ocitát na okraji společnosti.
- Přírozené sociální prostředí je v zákoně o sociálních službách definováno jako prostředí, které tvoří rodina a sociální vazby k osobám blízkým s odkazem na občanský zákoník, dále prostředí jako je domácnost, místa výkonu zaměstnání a vzdělávání a rovněž místa kde jsou realizovány sociální aktivity.

Bylo definováno pouze několik málo pojmů ze zákona o sociálních službách. Je na místě zdůraznit, že uvedený zákon, a jeho toliko očekávaná novela, má s určitostí zásadní přínos pro oblast sociálních služeb a to zejména z důvodu zkvalitnění služeb pro konečného klienta. Tento zákon jasně definuje poskytování pomoci, podpory osobám, které se ocitly v nepříznivé sociální situaci a také upravuje předpoklady pro výkon činnosti v sociálních službách, a to jak pro poskytovatele sociálních služeb, tak pro konkrétní pracovní pozice v oblasti sociálních služeb, rovněž upravuje podmínky pro výkon veřejné správy v oblasti sociálních služeb a pro inspekci poskytování sociálních služeb (ÚZ, 1993, § 1, s. 111).

3.2 Druhy sociálních služeb

Posláním sociálních služeb je mimo jiné i pomáhat, ale i zvyšovat kvalitu života těm osobám, kteří se nacházejí v nepříznivé sociální situaci a integrovat je zpět do majoritní společnosti. Důvody vzniku nepříznivé životní situace jsou různorodé, a proto díky velkému množství forem sociálních služeb můžeme pro konkrétního klienta zvolit tu nejvhodnější. Sociální služby jsou dle zákona o sociálních službách

členěny na tři oblasti a to sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence.

Sociální poradenství, které je rozděleno na poradenství základní a odborné. Sokol a Trefilová (2008, s. 95) uvádí, že „Sociální poradenství má jako druh sociální služby výjimečné postavení, neboť v základní formě je neoddělitelnou složkou všech poskytovaných druhů sociálních služeb a jsou povinni ho poskytnout komukoli všichni poskytovatelé sociálních služeb“.

Služby sociální péče zahrnují celkem čtrnáct druhů péče, které jsou uvedeny od § 39 až po § 52 a jsou detailně komponovány pro jejich využití. Konkrétně se jedná o služby: Osobní asistence, pečovatelská služba, tísňová péče, průvodcovská a předčitatelská služba, podpora samostatného bydlení, odlehčovací služba, centra denních služeb, denní stacionáře, týdenní stacionáře, domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy pro seniory, domovy se zvláštním režimem, chráněné bydlení a sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče. Služby sociální péče zajišťují svým klientům soběstačnost jak fyzickou tak i psychickou a pokouší se je zapojit do běžného života společnosti s podporou života v jejich přirozeném sociálním prostředí (ÚZ, 1993, s. 124 - 128).

Služby sociální prevence pomáhají „zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou tímto ohroženy pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí a ohrožení práv a oprávněných zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby“, kdy cílem této prevence je překonat nepříznivou situaci a současně ochránit okolí před možným vznikem či šířením nežádoucích jevů (ÚZ, 1993, § 53, s. 128). Zákon uvádí celkem osmnáct druhů služeb sociální prevence a jedná se o: Raná péče, telefonická krizová pomoc, tlumočnické služby, azylové domy, domy na půl cesty, kontaktní centra, krizová pomoc, intervenční centra, nízkoprahová denní centra, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, noclehárny, služby následné péče, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením, sociálně terapeutické dílny, terapeutické komunity, terénní programy a sociální rehabilitace.

3.3 Sociální prevence - sociálně aktivizační služby pro seniory

O sociálně aktivizačních službách konkrétně pojednává § 66 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů. Služba je poskytována buď ambulantně, nebo jako terénní sociální služba seniorům nebo osobám se zdravotním postižením, u kterých hrozí sociální vyloučení.

Před tím, než bude konkrétněji aktivizační služba pro seniory uvedena, tak můžeme připomenout teorii lidských potřeb, která je mnohdy publikována jako Maslowova pyramida potřeb. Co se týče klientů seniorského věku - nestrádat hladem, žízní a zimou je základna pomyslné pyramidy a jedná se o základní biologické potřeby. Kalvach a Onderková (2006, s. 11-12) uvádí jako střední patro psychosociální potřeby mít své soukromí, komunikovat a být okolím přijímán, přičemž nejvyšší úroveň pyramidy patří nadosobním potřebám, jako je naplňování mravního ideálu.

S odkazem na lidské potřeby můžeme uvést, že činnosti uvedené v aktivizačních službách tyto potřeby naplňují. Sociálně aktivizační služba pro seniory obsahuje tyto činnosti:

- Zprostředkování kontaktu se společenským prostředím (do této oblasti spadají zájmové, vzdělávací a volnočasové aktivity).
- Sociálně terapeutické činnosti (činnosti k rozvoji nebo udržení osobních a sociálních schopností a dovedností podporujících sociální začleňování).
- Pomoc při uplatnění, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí (ÚZ, 1993, § 66, s. 130).

Jak jsem již několikrát uvedl, při poskytnutí pomoci seniorům, kteří se stali oběťmi trestného činu je vhodné poskytnutí odborné pomoci. Jakákoli pomoc je lepší nežli žádná, ale nutno dodat, že přehnaná neodborná pomoc, nemusí být vždy tím správným řešením. Domnívám se, že pokud chceme pozitivně přispět v oblasti pomoci seniorům, musíme se v této oblasti stále zdokonalovat, a to ať už je to sociální pracovník, nebo policista. Pohledem policisty, spatřuji podstatu pomoci seniorům, kteří se stali oběťmi trestné činnosti v kontextu se sociální službou, blízkou spoluprací mezi policií České republiky a organizací poskytující sociální služby v dané lokalitě. Z mé sedmnáctileté praxe ovšem vím, že pokud Policie české republiky šetří událost, ve které vystupuje v roli oběti senior, tento nedostává žádné informace k možnosti využití sociálních služeb. Mnohdy senior, zejména ten, který žije osamocen a nebyl ani vyhledán či kontaktován např. prostřednictvím depistáže sociálních pracovníků,

ani o těchto sociálních službách neví, a od vyšetřujícího policisty se o různých nabídkách sociálních služeb, ani nedoví. Mezi organizacemi poskytující sociální služby a policií České republiky neprobíhá žádná výměna informací o událostech, kde vystupují senioři v roli obětí trestné činnosti. Tuto hláskou povinnost známe např. v případech domácího násilí, kde je velmi úzká spolupráce mezi policisty a pracovníky intervenčních center. Proto předání informací o různých nabídkách sociálních služeb, a předání informací o konkrétních institucích poskytujících tyto služby, je to nejmenší co by mohl policista pro seniora udělat. Vždyť institucí pomáhajících seniorům, i těm seniorům, kteří se stali oběťmi trestné činnosti, je celá řada. V Pardubicích můžeme dle (www.pardubice.eu) zmínit: Sociální služby města Pardubice, Pomocník v akci o.p.s. - sociální pomoc v Pardubicích, Oblastní charita Pardubice, SKP-CENTRUM Pardubice, o.p.s. a Národní rada osob se zdravotním postižením ČR. Rád bych zmínil další instituci, která velkou měrou napomáhá navést oběti k potřebným institucím. Jedná se o Registr poskytovatelů pomoci obětem trestných činů, což je internetový vyhledávač pomáhajících institucí podle místa bydliště, který provozuje Ministerstvo spravedlnosti České republiky (www.justice.cz). Zapojení bezpečnostní složky do sociálních služeb bylo realizováno ve Dvoře Králové nad Labem, kde strážníci tamní městské policie, byli zapojeni do projektu výkonu služby v noclehárnách a dalších místech poskytující sociální služby (Hauke, 2015, s. 20 - 21). Samozřejmě víme, že sociální služby jsou poskytovány potřebným a ne každý senior se stane obětí, ale v dnešní době je efektivní a výhodné předcházet trestné činnosti. Při výkonu povolání u pomáhajících profesí, spatřují široké možnosti pro cílené působení prevence vůči seniorům.

4 Prevence kriminality a její členění

Z historického hlediska se dříve na způsob kontroly kriminality kladl důraz na trestně právní postih. Dle Novotného (2004, s. 171) je od druhé poloviny 20. století je kladen důraz na prevenci kriminality. Došlo tedy k dílčím změnám v systému bezpečnostní politiky, respektive v systému kriminální politiky našeho státu, která do 20. století znala pouze politiku trestní a nikoli politiku preventivní jak je tomu dnes.

Aby se senioři nestali obětmi trestné činnosti, hraje prevence kriminality podstatně významnou roli, můžeme říci, že se jedná o zásadní a podstatnou součást opatření zabývající se snižováním páchaní trestné činnosti páchané na cílové skupině těchto obyvatel. Matoušek (2003, s. 154) uvádí, že prevence v sociální práci je „soubor opatření, jimiž se předchází sociálnímu selhání, a to zejména těm typům selhání, které ohrožují základní hodnoty společnosti“. Opět se setkáváme s několika definicemi pojmu prevencí kriminality. Novotný a Zapletal (2004, s. 172) vysvětlují prevenci kriminality jako soubor aktivit nasměrovaných na odstranění a oslabení kriminogenních faktorů s cílem zastavit nebo snížit kriminalitu, přičemž jde o působení na faktory kriminality, na podněty k páchaní trestné činnosti a zejména na působení na potencionální oběti či jejich pachatele s tím, že je zdůrazněno, že do takto zpracovaného pojmu nelze zahrnout prevenci represí. Obecně můžeme říci, že se jedná o ofenzivní strategii, která nespolehá pouze na represivní prostředky.

4.1 Vymezení pojmů kriminalita a prevence

Dříve než si uvedeme základní členění prevence kriminality, je třeba ujasnit si základní pojmy - kriminalita a prevence. Důvodem je, že se v následujících částech této práce budeme s těmito pojmy setkávat a je tedy třeba znát jejich význam. Definice či vysvětlení pojmu kriminalita můžeme nalézt hned několik, záleží, jakým způsobem na ně nahlížíme. Původ pojmu kriminalita je v latinském slově criminalis, což v překladu znamená zločinný. Konkrétní definice dle Urbanové (2006, s. 114) stanoví, že „kriminalitou (zločinností) rozumíme souhrn společensky podmíněných činů, které mají relativně hromadnou povahu, ve zvýšené míře ohrožují společnost, a jsou proto platným zákonodárstvím prohlášeny za trestné“.

Novotný, Zapletal (2004, s. 21) ve své publikaci uvádějí, že kriminalita narušuje poklidný vývoj společnosti, základní pravidla společenského řádu a zejména lidské soužití, přičemž spáchaná kriminalita působí materiální, ale i nemateriální. O společenské škodlivosti není pochyb a je na místě kriminalitu potlačovat např. již zmíněnou prevencí. Jaké jednání je protiprávní a škodlivé záleží na hodnotách, které si určí sama společnost. Co je pro společnost nežádoucí nalezneme v trestních kodexech, zde nalezneme i trest, jenž hrozí v případě porušení zákonných norem. Zde bylo pouze v krátkosti uvedeno něco málo k pojmu kriminalita, musíme však doplnit, že kriminalita je velmi úzce spojena s kriminální statistikou, o které bude více uvedeno v další kapitole.

Co se týče pojmu prevence, tak co si představit pod tímto pojmem, není mnohdy tak lehké jak se zdá. Tento pojem slyšíme poměrně často v médiích, a to v souvislosti s různými obory a použitými typy prevence na různé spektrum společnosti. S prevencí se nesetkáváme pouze v odvětví zdravotnictví a školství, ale rovněž v sociální práci a kriminologii. Slovo prevence vychází z latinského *praeventus* což znamená zákrok předem. Podle Štáblové (1999, s. 161) „prevence v širším slova smyslu znamená „předcházení nežádoucímu jevu a ochrana před ním“, označuje v podstatě všechny aktivity, jejichž cílem je potírání výskytu a zabraňování rozvoji negativního jevu ve společnosti. Prevence v užším slova smyslu je chápána jako prevence jednotlivých negativních jevů – prevence kriminality, prevence závislostí apod.“.

4.2 Členění prevence kriminality

Mohli bychom si položit otázku: Proč se vůbec prevencí kriminality zabývat? Vždyť když je pachatel policisty dopaden, státním zástupcem obžalován a nakonec soudcem odsouzen, je zájem společnosti ochráněn, i když nutno podotknout, že ne vždy je dosaženo takového výsledku. A proto je na místě nutno položit další otázku: Nebylo by lepší tomuto jednání předejít? Celá naše společnost zcela jistě odpoví, že „ano“.

Domnívám se, že je v zájmu společnosti kriminalitě, jakožto patologickému jevu, předcházet, a to zejména z hlediska ohrožení norem, které jsou v naší společnosti dodržovány. Zoubková, Moulisová (2004, s. 56-57) uvádějí „Prevence kriminality usiluje o znemožnění nebo alespoň znesnadnění kriminálního jednání. Jde o nejrůznější aktivity, které odstraňují, oslabují či neutralizují kriminogenní faktory,

snižují příležitosti a podněty k páčání trestných činů, působí na potenciální pachatele a oběti“.

Ministerstvo vnitra České republiky jakožto ústřední orgán státní správy pro vnitřní věci státu uvádí celkem šest stěžejních cílů prevence kriminality:

- Snižování míry a závažnosti trestné činnosti.
- Zvyšování pocitu bezpečnosti občanů.
- Začlenění prevence kriminality do politik obcí, krajů i státu.
- Spolupráce mezi orgány státní správy, samosprávy, Policíi ČR, občany a nevládními organizacemi, včetně racionálního využívání personálních i finančních zdrojů.
- Obohacování práce Policie ČR o situační přístupy a sociálně preventivní prvky, včetně poradenských a informačních služeb občanům.
- Prohlubování povědomí veřejnosti o legálních možnostech ochrany před trestnou činností (MV ČR, www.prevencekriminality.cz).

Základní členění prevence kriminality z obsahového hlediska je dle Zapletala (2005, s. 9) rozdělení na sociální prevenci, která je zaměřena na sociální faktory kriminality, dále pak na situační prevenci, která je zaměřena na zmenšování počtu příležitostí k páčání trestné činnosti a posledním rozdělením je na prevenci viktimmnosti, jenž je zaměřena na potencionální oběti trestných činů, v této práci tedy na seniory.

Zapletal uvádí další rozličná hlediska dělení prevence, kde se setkáváme dalšími strategiemi a širším spektrem preventivních opatření, kdy tyto aktivity jsou uvedeny v níže uvedené tabulce.

Tabulka 1: Klasifikace prevence kriminality a její komponent

Strategie prevence	Přímé	Přímé	
	Nepřímé	Nepřímé	
		Smíšené	
Obsahové členění prevence	Sociální	Sociální	Sociální
	Situační	Situační	Situační
	Viktimmnosti	Individuální	Opírající se o společenství

Dimenze prevence (podle okruhu adresátů prevence)	Primární (neurčený okruh osob)	
	Sekundární (rizikové skupiny osob)	
	Terciální (zaměřeno na pachatele a oběti)	
Druhy preventivních opatření	Organizační (např. krizová centra)	
	Technická (např. uzamykatelné tyče na volantu)	
	Personální (např. udělení odpovědnosti spolehlivé osobě)	
	Výchovná (např. osvětová činnost u drogové problematiky)	
	jiná	
Prostředky prevence	Právní	
	Mimoprávní	
Úroveň rozvíjení prevence	Místní	Mikrostruktura
	Regionální	Mezostruktura
	Celostátní	Makrostruktura
Z časového hlediska	Predeliktní (před spácháním trestného činu)	
	Postdeliktní (zabránění dalšího trestného činu)	

Zdroj: Zapletal (2005, s. 9-10)

4.3 Opatření vůči trestné činnosti páchané na seniorech

Pachatelé páchající sofistikovanou trestnou činností na seniorech se ve většině případů pohybují napříč Českou republikou. Nárůst počtu této trestné činnosti se Policie České republiky snaží eliminovat všemi dostupnými prostředky. I přes to je počet spáchaných skutků znepokojující. Jedná se o trestnou činnost vyznačující se vysokou mírou latence a odhalení této trestné činnosti vyžaduje jistou míru erudovanosti.

Za účelem zefektivnění objasňování a vyšetřování trestné činnosti páchané na seniorech bylo v srpnu 2018 Policejním prezidentem vyhlášeno mimořádné bezpečnostní opatření. Uvedené opatření je zaměřeno na majetkovou trestnou činnost páchanou na seniorech, jejímž charakteristickým znakem je použití různých legend s cílem získání důvěry a získání přístupu k cennostem a finančním prostředkům. Opatření je směřováno na případy, kde pachatelé kontaktují seniory různými způsoby a legendami na ulici nebo v jejich domovech, kde po odlákání pozornosti svým obětem odcizí mnohdy i celoživotní úspory. Opatření je rovněž zaměřeno i na ty způsoby, kdy vylákáním finančních prostředků dojde v situaci, kde je senior kontaktován telefonicky a pachatel se vydává za příbuzného a žádá o zapůjčení

finančních prostředků. Senior v domněnku, že hovoří s někým z příbuzných, uposlechne instrukcí a poté peníze předá na ulici neznámému člověku.

Cílem uvedeného opatření je koordinovat činnost Policie České republiky při objasňování a vyšetřování předmětné trestné činnosti, tak aby byla činnost co nejvíce efektivní. Mimo jiné byly v rámci opatření zřízeny prostředky pro sběr dat, zpracování a exportování údajů, byly určeny a stanoveny specialisté Služby kriminální policie a vyšetřování Policie České republiky na úrovních Územních odborů, krajských ředitelství i útvarů s celorepublikovou působností. Rovně lze uvést opakující se opatření ze strany policejního prezidia, preventivně informačního odboru, nazvané Bezpečná domácnost, kdy tyto opatření jsou úspěšně realizována na území České republiky vůči seniorům (Hrvolová, Součková. 2015, s. 4-5).

4.4 Prevence kriminality páchané na seniorech a projekt Senioři sobě

V rámci Policie České republiky se lze setkat se sledováním statistické kriminality, což je jakýsi souhrn spáchaných trestných činů, které se dále rozdělují na další sledované problematiky. Otázkou zůstává, do jaké míry dobře cílená prevence může kriminalitu ovlivnit, každopádně prevence je s určitostí významným činitelem, která napomáhá kriminalitu páchanou na seniorech snížit. Ve službách Policie ČR jsou oddělení věnující se prevenci zaměřenou na různé cílové skupiny jako např. na předškolní a školní děti, ale i na seniory. Co se týče možností provádět různé preventivní akce ze strany policistů, tak Novotný a Zapletal (2004, s. 198) uvádí „přetrvávajícím nedostatkem, který negativně ovlivňuje vývoj v profesionalizaci policejní prevence, je dosavadní absence institucionálního zakotvení úkolů v zákonné normě“. Dle obou zmiňovaných by situaci měl zlepšit nový zákon o Policii ČR.

Rád bych zmínil projekt s názvem „Senioři sobě“. Jedná se o projekt, který je novou formou prevence a který je postaven na principu aktivní spolupráce samotných seniorů a dalších aktivních občanů s představiteli obcí a Policie České republiky. Dalším principem je dobrovolnost a aktivita seniorů ochránit sami sebe a své blízké nebo známé za přítomnosti dalšího principu, což je uskutečněno osobou, jenž absolvovala speciální policejní proškolení na tzv. „kurýra prevence“, který oslovuje známé z okruhu seniorů a dalších ohrožených osob. Uvedený projekt je realizován ve třech fázích, a to dvouhodinovým semináři, který obsahuje získání informací a převzetí

materiálu. Druhou fází je realizace v terénu s distribucí materiálů a vyplňování anket. Poslední fáze spočívá v odevzdání a vyhodnocení anket a poděkování kurýrům prevence. Uvedený projekt je doprovázen potřebnými propagačními materiály jako DVD nosiče, brožury, samolepky – neotvírej každému, reflexní samolepky a další (PČR, www.policie.cz). Cílem tohoto projektu je snížení trestné činnosti páchanou na seniorech, kdy v době dokončení této práce nebyl projekt ještě vyhodnocen. Každopádně je tento projekt kvitován a hodnocen pozitivně jak z řad policistů, tak z řad představitelů obcí i samotných seniorů.

Naše společnost a především pomáhající profese, si nemůže bez povšimnutí dovolit nárůst protiprávního jednání a neetického chování vůči seniorům, aniž by byla učiněna jistá opatření. V předešlé kapitole je uváděno dělení prevence a účel prevence kriminality. Pokud prevence slouží k předcházení nežádoucích jevů, je jakákoli aktivita směrem k preventivnímu působení přínosem pro společnost. Ovšem jsou případy, do kterých musí zasáhnout orgány činné v trestním řízení. Vždyť jednání, které je bráno jako protiprávní, tedy jednání které je uvedeno např. v trestním zákoníku, nebo v přestupkovém zákoně, je v zásadě porušení současných společenských norem a je zapotřebí zjednat nápravu, mnohdy uložit patřičný trest tomu kdo se svým jednáním provinil. Na účelnost trestu lze nahlížet z více směrů, např. z pohledu práva či z pohledu sociologického či filosofického. Byť prevence kriminality není základním cílem sociální práce se seniory, je dle mého názoru nutností informovat populaci seniorů na hrozící nebezpečí, a díky vhodně zvolené prevenci působit na snížení počtu případů, kde senioři vystupují v roli oběti protiprávního jednání. V první části této bakalářské práce, jsem dle mého názoru uvedl výčet toho nejdůležitějšího v souvislosti s daným tématem.

5 Zjištění preventivních opatření zaměřených na seniory – metodologická část

V této části práce jsou zmapovány preventivní opatření směřujících k seniorům na území okresu města Pardubic a rovněž je zde vyhodnocena kriminalita páchaná na seniorech v porovnání s Pardubickým krajem a Českou republikou se současným zhodnocením preventivních opatření, což je hlavní cíl práce. Jaký je můj osobní důvod volby daného tématu a jeho hlavního cíle je ten, že je potřeba i nadále a lépe se zabývat zlepšením kvality života jedinců a společnosti, v tomto případě i seniorů. Souhrnem lze uvést, že zlepšování kvality našeho soužití a prosazování sociální spravedlnosti je jedním z cílů sociální práce. A jak jsem již v úvodu uvedl, je třeba zaměřit se na působení prevence u seniorů, neboť populace seniorů se v budoucnu bude navyšovat a kriminalita obecně neustoupí.

K dosažení výsledného cíle této práce byl hlavní cíl formulován do pěti výzkumných dílčích cílů, přičemž výzkum byl zhotoven mezi odborníky zabývající se problematikou seniorů jako obětí trestné činnosti a prevence páchaním trestné činnosti na seniorech. Souhrnem lze uvést, že tato část práce bude obsahovat informace, které budou získány od odborníků ve svém oboru. Vyjma rozhovorů zde budou uvedeny i kazuistiky z praxe spadající pod tuto oblast sociální práce.

Jak je již v úvodu této kapitoly uvedeno, **hlavní cíl (dále jen HC)** je stanoven takto:

Zmapování preventivních opatření směřující k seniorům na území města Pardubice a zhodnocení vývojové tendence kriminality páchané na seniorech se současným zhodnocením preventivních opatření.

Dílčí cíle výzkumu jsem formuloval následovně: **Dílčí cíl 1 (dále jen DC 1)**: Zjistit, jaká preventivní opatření jsou realizována vůči seniorům a jak tyto opatření probíhají. **Dílčí cíl 2 (dále jen DC 2)**: Zjistit jak informanti hodnotí frekvenci četnosti opatření zaměřených výhradně na cílovou skupinu seniorů. **Dílčí cíl 3 (dále jen DC 3)**: Zjistit jak informanti hodnotí spolupráci mezi jednotlivými institucemi. **Dílčí cíl 4 (dále jen DC 4)**: Zjistit míru ohrožení seniorů trestnou činností v ČR a Pardubickém kraji za rok 2017 a 2018. **Dílčí cíl 5 (dále jen DC 5)**: Zhodnotit dopad a význam preventivních opatření.

5.1 Zvolení výzkumné metody

Pro výzkumné šetření vedoucí k zjištění či zmapování preventivních opatření směřující k seniorům byl stanoven kvalitativní výzkum. Kvalitativní přístup je podle Švaříčka (2007, s. 17) průběh pátrání jevů a problémů v jeho prostředí, kdy cílem je vytěžit informace těchto jevů založených na datech a vztazích mezi výzkumníkem a jeho účastníkem, kdy účelem je rozkrýt to, jak lidé chápou a produkují sociální realitu. Můžeme uvést, že bližším cílem kvalitativního výzkumu i odhalení skryté podstaty jejich vnímání či jednání. Teoretickým východiskem pro výzkumnou část práce je Hendlovo (2005, s. 45 - 48) pojetí kvalitativního výzkumu, kde jsou náhodné výběry a pozorování, přičemž v metodologické části budou použity analýzy rozhovorů a dokumentů. Ke sběru dat jsem užil metody polostrukturovaného rozhovoru, který nám vzejde z předem připraveného souhrnu otázek. Dle Hendla (2005, s. 45 - 49) je hlavním úkolem kvalitativního výzkumu „vytvoření obrazu zkoumaného předmětu, zachycení toho, jak účastníci procesů interpretují situaci, kdy sběr dat se děje zaměřeným a nestrukturovaným způsobem a analýza se provádí pomocí kvalitativních metod“. Výběr techniky sběru dat je podle Hendla (2005, s. 41 - 45) ovlivněn také možnostmi výzkumníka a jeho časové omezení, rovněž s návodem na poznání respondentů metodou rozhovoru. Stanovené tazatelské otázky byly v průběhu dotazování doplněny otázkami navazujícími a to k pochopení vybraných odpovědí z hlediska zodpovězení hlavní výzkumné otázky.

V souvislosti se zhodnocením vývojové tendence kriminality páchané na seniorech se současným zhodnocením preventivních opatření budu vycházet ze statistických údajů za rok 2017 a 2018 v České republice a současně i v Pardubickém kraji, kdy v této části bude využita kvantitativní strategie výzkumu. K zjištění a zhodnocení, jaký průběh, případně jaké následky, či dopady může mít trestná činnost na svou oběť v případě seniora, jsem se rozhodl užít kazuistiky neboli případové studie.

Kombinací kvalitativního a kvantitativního výzkumu se věnují Surynek (2001, s. 26), který uvádí, že kvantitativní výzkum se zaměřuje na stabilizované jevy a jejich odhadnutelnými poměry, oproti tomu kvalitativní výzkum zachycuje jevy v jejich dynamice a v jejich podmínění, kde kvalitativní výzkum se orientuje na pochopení smyslu při jednání sociálních subjektů. Abych zvýšil právoplatnost výzkumu, rozhodl jsem se použít metodologickou triangulaci mezi metodami, což je kombinace způsobů získávání dat, v tomto případě použití kvalitativní výzkumu se jedná o rozhovor a v

případě kvantitativního výzkumu se jedná o kazuistiku a analýzu statistik. Zde uvedu citaci z Hendla (2005, s. 52), který k pojmu triangulace uvádí, že se jedná „o kombinaci různých metod, různých výzkumníků, různých zkoumaných skupin nebo sob, různých lokálních a časových okolností a teoretických perspektiv, jež se uplatňují při zkoumání určitého jevu“.

Tabulka 2: Transformační tabulka

Hlavní cíl výzkumu	Dílčí cíl výzkumu	Výzkumná technika	Tazatelské otázky
HC	DC 1	Kvalitativní rozhovor	TO 1: Jaká preventivní opatření realizujete vůči cílové skupině seniorů, a jaké prostředky a materiály propagujete či distribuujete?
			TO 2: Co je podle vašeho subjektivního názoru podstatné a důležité při poskytování prevence vůči seniorům?
			TO 3: Uveďte, jak konkrétně probíhají preventivní opatření a jakým způsobem jsou vyhledávání nebo vytipování seniorů, zejména ti, co jsou neinstanční?
	DC 2	Kvalitativní rozhovor	TO 4: Jaká je četnost preventivních opatření poskytovaná seniorům a je podle Vás tato četnost dostačující?
			TO 5: Jaký je zájem a jaká je poptávka o preventivní akce ze strany seniorů, nebo institucí pečující o seniory?
			TO 6: Jaké změny navrhujete a lze navýšit počet preventivních akcí?
	DC 3	Kvalitativní rozhovor	TO 7: S jakými institucemi spolupracujete v rámci preventivních opatření?
			TO 8: Jakým způsobem probíhá spolupráce?

		TO 9: Předáváte seniorům – obětem, informace o možnosti využití služeb ze strany dalších institucí?
DC 4	Dostupné statistické údaje	
DC 5	kazuistiky	

Zdroj: vlastní

5.2 Výzkumný sběr dat a výzkumný soubor

Pokud je výzkum vedený pomocí rozhovoru, je podstatné si stanovit, se kterými osobami bude realizován rozhovor. Při rozhodování o výběru výzkumného souboru tedy vzorkování, je v kvalitativním výzkumu vycházeno ze tří rovin, což jak jsem již uvedl, je v první řadě podstatné se kterými odborníky bude veden rozhovor, za druhé jaké rozhovory si vybereme k vypořádání a za třetí jaký výzkumný materiál budeme požadovat k prezentaci (Hendl, 2005). Víme o několika variantách vzorkování v kvalitativním výzkumu, dle Hendla (2005) se může jednat o účelový nebo náhodný výběr. Pro Tento výzkum byl vybrán záměrný výběr informantů. Důvodem je ta skutečnost, že k dosažení cíle výzkumu byli osloveni odborníci z jednotlivých institucí zabývající se danou problematikou. Pro svůj výzkum je získal níže uvedené informanty.

Tabulka 3: Informanti

Označení informanta	zaměstnavatel	Profesní zaměření	Pohlaví a věk	Délka praxe	Dosažené vzdělání
I1	Policie ČR, Pardubice	Oddělení tisku a prevence	Žena, 41 let	18 let	VŠ-Bc., obor bezpečnostně právní
I2	Městská policie Pardubice	Strážník oddělení prevence	Žena, 44 let	21 let	VŠ - Mgr., pedagogická fakulta
I3	Národní rada zdravotně postižených	Sociální pracovník	Žena, 45 let	8 let	VŠ-Mgr. UHK Ústav soc. práce
I4	Sociální služby města Pardubic	Vedoucí Domova pro seniory	Žena, 41 let	14 let	VŠ-Mgr. Sociální práce

I5	Magistrát města Pardubic	Oddělení sociálních služeb a prevence	Žena, 32 let	5 let	VŠ – Bc. Sociální antropologie
-----------	--------------------------	---------------------------------------	--------------	-------	--------------------------------

Zdroj: vlastní

5.3 Možná rizika výzkumu a průběh výzkumu

Jak bylo shora uvedeno, metoda pro stanovení výběrového souboru byla zvolena - záměrný výběr informantů, proto jsem k výzkumu vyzval v Pardubickém městě nejvyšší možný počet pracovníků zabývajících se působením prevence v sociálním sektoru. Dostatečný počet informantů je zásadním východiskem pro ucelené zjištění zkoumaného cíle. Rizikem výzkumu a rizikem zvolené strategie jsem považoval nedostatečný počet získaných informantů, tedy pracovníků zabývajících se prevencí na území města Pardubic. Uvedené riziko si projevilo při výzvě o spolupráci na výzkumu s jedinou institucí, kdy odmítavé stanovisko bylo zdůvodňováno velmi pracovní vytížeností. Ostatní instituce, v tomto případě pět infomantek z pěti různých institucí podílelo na předmětném výzkumu. Rizikem bylo mnou považováno i osobní neznalost výzkumníka s informanty a možný odstup od věci a možné uvádění informací v neúplném detailu. Toto riziko bylo vyvráceno, neboť z výzkumu vyplynulo, že informantky uváděly svá stanoviska s nejlepším vědomím a svědomím.

Během rozhovoru bylo důležité dbát na vhodné, klidné a tiché prostředí. Jak uvádí Gavora (2000, s. 18) je důležité, aby nedocházelo k rozptylování informanta, kdy na začátku rozhovoru je vhodné navodit důvěru s tím, že tazající se má chovat ohleduplně, přátelsky a profesionálně. Výše uvedené bylo splněno. Pro potřeby této práce rozhovor probíhal s odborníky věnující se problematice prevence, dále poté věnující se sociální práci se seniory a rovněž i zabývajících se objasňováním kriminality páchané na seniorech, přičemž všichni vykonávají svou činnost na území okresu Pardubice. Získané rozhovory byly zaznamenány na poznámkový aparát – tužka a papír a to v období měsíce leden 2019 až únor 2019 s pořízením v sídle dané instituce, rozhovor trval v délce od 25 minut až do 45 minut. Informace vyplývající z předmětného rozhovoru byly doslovně přepsány a vybrané části byly užity při analýze. Dle Hendla (2005) skrze otevřeného kódování dochází k lokalizaci témat v textu a následnému přiřazení označení. Což v tomto případě došlo analýze prostřednictvím otevřeného kódování, přičemž byly vyhledány odpovědi na

jednotlivé výzkumné dílčí cíle. Riziko lze očekávat i v použité kombinaci metod výzkumu, tedy v použité kvalitativní a kvantitativní strategii výzkumu a to vzhledem k časové náročnosti a použití daných postupů.

6 Interpretace výsledů šetření

Zde se zaměřím na interpretaci dat a analýzu v souvislosti se získanými informacemi během výzkumu. K zmapování preventivních opatření směřujících k seniorům a k zhodnocení kriminality páchané na seniorech v porovnání s Pardubickým krajem a Českou republikou, je stanoven cíl práce, který je formulován do pěti výzkumných dílčích cílů (viz. Transformační tabulka).

Nutno doplnit, že výběr informantů je z širšího spektra. Jak je již shora uvedeno, jedná se o odborníky zabývající se mimo jiné prevencí zaměřenou na seniory, Pracovníci jsou z řad policistů, zaměstnanců magistrátu města Pardubic a v neposlední řadě z neziskového sektoru. Z tohoto důvodu je očekáváno zjištění širšího pohledu na danou problematiku.

6.1 DC 1: Zjistit, jaká preventivní opatření jsou realizována vůči seniorům a jak tyto opatření probíhají.

Prvním okruhem výzkumného šetření je zjištění, jaká jsou prováděna preventivní opatření a jaký je průběh těchto opatření a to vše na území okresu Pardubice. V souvislosti se zjištěním prvního dílčího cíle byly aplikovány tazatelské otázky č. 1, 2 a 3.

Vybraní informanti na otázku, **Jaká preventivní opatření realizujete vůči cílové skupině seniorů, a jaké prostředky a materiály propagujete či distribuujete (TO1)**, uváděli konkrétní preventivní akce, ale současně i informace nesoucí odůvodnění proč takové prostředky nejsou v jejich institucích realizována. „Nejen v Pardubickém okrese, ale i celá Policie ČR se s prevencí a cílovou skupinou seniorů zaměřuje na několik témat. Jedná se o opatření: prevence senior – oběť trestného činu, senior v dopravě a senior – oběť domácího násilí. Mimo běžných letáků, rozdáváme také drobné dárky, které jim mají připomenout, na co si v životě dát pozor. V dopravě jsou to tašky s reflexními prvky, reflexní pásy, přívěsky. Pro potenciální oběti majetkové i násilné kriminality žetony do nákupních vozíků s nápisem policie, samolepky na dveře s telefonními čísly IZS nebo upozorněním, aby neotevírali cizím lidem (viz. Příloha č. 1). Rovněž jsou seniorům předávány DVD filmy s názvem (Ne)bezpečný věk a jedná se o produkci krátkého preventivního filmu zaměřeného na

prevenci vůči majetkové trestné činnosti páchané na seniorech (**Příloha č. 2**). Ráda bych připomněla, že v loňském roce proběhl preventivní projekt našeho krajského ředitelství s názvem Chraň se seniore! Ve spolupráci s divadlem Ve tři z Ústí nad Labem, herci přímo v seniorských klubech předváděli různé scénky na téma senior – oběť. Projekt měl mezi seniory velký úspěch a v letošním roce ho budeme opakovat“.

(**I1**). Obdobně odpovídala i preventistka městské policie, vyzdvihla besedy zaměřené výhradně na seniory, kde předávají letáky a propagační materiál, „předáváme seniorům bezpečnostní zámky, osobní alarmy, samolepky připomínající zamknutí bytu, brožury na konkrétní téma: senioři za volantem, domácí násilí“ (**I2**). Informantka pracující v neziskovém sektoru uvedla na první tazatelskou otázku „Vzhledem k tomu, že pracuji v oblasti odborného sociálního poradenství, poskytuji ohrožené skupině seniorů především poradenství a to jaká mají práva s odkazem na zákony České republiky, dále odkazují na instituce, které se danou problematikou zabývají, a předávám jim materiály od těchto institucí, které do poradny získáváme především na setkávání pracovní skupiny Senioři.“ (**I3**). „Naše zařízení preventivní akce či opatření samo nerealizuje, pokud se v našem zařízení koná nějaké preventivní opatření tak je to ze strany spolupracujících institucí, např. k nám dojíždí policistky, které udělají besedu a naše klienty informují o možných rizicích a besedují s nimi i o trestné činnosti. My sami pouze informujeme naše klienty o nebezpečích, které je mohou potkat formou povídání s klíčovými pracovníky a při společných besedách. Žádné materiály nemáme a klientům nedáváme“ (**I4**). Informantka pracující na Magistrátu města Pardubic odboru sociálních věcí, konkrétně na oddělení sociálních služeb a prevence, se nejprve vyjádřila obecněji k seniorům, kdy připustila, že na seniory se hodně zapomíná „Když to tak vezmu, existuje spousta organizací, kterých se věnuje rodině s dětmi apod., ale málokdy vznikne organizace, která se bude zabývat prací se seniory. Před dvěma lety naše oddělení pořádalo akci „Kroky proti násilí“, a to ke dni proti násilí na seniorech, který každoročně připadá na 15. června. Akce má za cíl informovat seniory, že násilí není normální součástí života a v případě potřeby, aby věděli, kam se můžou obrátit. Potřebují mít nějakou jistotu, že v tom nejsou sami, že to opravdu někdo je, kdo se jim bude věnovat, kdo je vyslechne. Ve spolupráci s dalšími subjekty, jako městská policie, státní policie, Bílý kruh bezpečí, SKPCentrum, jsme seniorům rozdali letáčky s informacemi, kontakty. Součástí akce byla také ukázka práce se psem (zásah městské policie). V loňském roce jsme přizvali také

organizaci, která názorně předvedla ukázky sebeobrany a zároveň, jak zabránit cizím osobám vstup do bytu“ **(I5)**.

Je zjevné rozpoložení rozdílné pracovní náplně u institucí, u kterých informantky pracují. Informantky č. 1, 2 a 5 uvádějí konkrétní preventivní opatření, které vůči seniorům realizují, rovněž uvádí projekty, na kterých se podílí nebo které sami realizují a vyvíjí tak snahu preventivních akcí v terénu. Informantky č. 3 až 4 realizují prevenci uvnitř svých institucí.

Další stanovená tazatelská otázka je formulována takto: **co je podle vašeho subjektivního názoru podstatné a důležité při poskytování prevence vůči seniorům (TO 2)**. Při položení této otázky jsem chtěl zjistit konkrétní názor dotyčného pracovníka, neboť je rozdílem jeho subjektivní názor oproti objektivnímu názoru, který je dle mého názoru zčásti podporován pravidly a normami dané instituce. Zde jedna z informantek uvádí „Většina seniorů se podle mého názoru za to, že se stali obětí, před svým okolím stydí. Zvláště se bojí reakce blízkých příbuzných. Proto dávám důraz na to, že se to může stát každému v jakémkoli věku. Někteří pak reagují tím, jak je špatná zkušenost z minulosti velmi trápí a nemají se komu svěřit. To bývá někdy i důvod neoznámení skutku. Důležité je i opakování základních bezpečnostních zásad, neustálé připomínání opatrnosti a zbytečné důvěřivosti k cizím lidem“ **(I1)**. Obdobně tomu je i u názoru dalších informantek. Preventistka Městské policie zdůrazňuje při prevenci podstatu „jednoduchosti, výstižnosti sdělení a srozumitelnosti“ **(I2)**. „Dále bylo obdrženo odpovědi „Individuální přístup a dostatek času k navození atmosféry důvěry, je třeba mít praxi v práci se seniory, být vnímavý k jejich situaci, být citlivý, ujistit seniory o povinnosti mlčenlivosti sociálního pracovníka, nezlehčovat situaci seniora a vnímat celou situaci očima seniora. Dále je povinností sociálního pracovníka poučit klienta o oznamovací povinnosti, kterou v zákonem daných případech máme jako sociální pracovníci“ **(I3)**. „Aby prevence byla pro seniory srozumitelná a hlavně velmi často se opakující. Zároveň, aby byla poskytována v prostředí bezpečném pro seniory a lidmi, kterým senioři věří“ **(I4)**. S vyjádřením subjektivního názoru si nelehko poradila informantka č. 5 „Víte to je těžké. Mnoho seniorů sleduje televizi, kde každý den slyšávají o tom, že existují tzv. šmejdi, kteří se jim vloudí do domácnosti, kde jim v té lepší variantě dají podepsat předpis energií, v té horší variantě je okradou. Hodně často o tom s námi hovoří, že se to někomu stalo v jejich okolí nebo že to slyšeli v televizi, ale stejně se

pak nechají napálit a vždycky pustí někoho cizí do bytu. I když musím říct, že já tolik klientů nemám, kteří by byli přímo ohroženi touto skupinou lidí – většinou se jedná o přepis energií. Svým klientům při návštěvách, šetřeních či kontrolách často zmiňujeme, že nikoho cizí nesmí pouštět do bytu a kdyby se cítili ohroženi, ať volají policii. Spíše slovně klienty informujeme o možnostech. Klienti na nás mají kontakty a vědí, že v případě potřeby se na nás mohou obrátit a my jsme pak schopni je nakontaktovat na další organizace“ (I5).

V podstatě je shodně uváděno, že je třeba získat důvěru seniorů tak, aby byli schopni se svěřit o své zkušenosti, informantky mají zkušenost se strachem seniorů o věci hovořit či dokonce o studu z reakce svého okolí. Rovněž lze konstatovat, že bylo vhodné prevenci opakovat, což je ovšem nelehké z důvodů malého počtu pracovníků zabývajících se prevencí a současně z důvodu výkonu jiné pracovní činnosti.

Na další otázku v souvislosti s prvním dílčím cílem výzkumu byla položena otázka, **jak konkrétně probíhají preventivní opatření a jakým způsobem jsou vyhledávání nebo vytipování seniorů, zejména ti, co jsou neinstytucionální (TO 3)**. Domnívám se, že je velmi těžší zaměřit preventivní opatření na ty seniory, kteří žijí osamoceni ve velkém městě, než u těch seniorů, kteří jsou klienty různých pobytových zařízení, a z tohoto důvodu považuji za důležité zjištění, jak je u neinstytucionálních seniorů prováděna prevence. Informantka pracující jako preventistka uvedla „Osamocené seniory je těžké oslovovat, bydlí sami, mají zdravotní nebo sociální problémy, nemohou, ale i nechtějí docházet mezi ostatní vrstevníky. Proto se snažíme prevenci cílit na seniorské kluby a přesvědčujeme členy, aby informace přenesli dál svým sousedům a známým. Nemůžeme nikoho nutit, aby na přednášku přišel. Přednášky probíhají nejčastěji přímo tam, kde se daná seniorská skupina pravidelně schází. Můžu i zmínit, že v období dušiček provádíme preventivní kontroly na hřbitovech a upozorňujeme převážně starší osoby, aby si hlídaly své odložené tašky. Podobnou činnost děláme i v obchodních centrech, kde může docházet ke krádežím z tašek a kabelek odložených v nákupních vozících. Kromě přednášek a opatření se Oddělení tisku a prevence podílí na vydávání preventivních článků na stránkách www.policie.cz odkud si je přebírají ostatní media. V pardubickém okrese úzce spolupracujeme s Pardubickým deníkem a Českým rozhlasem. Naše preventivní články vycházejí i v některých místních novinách obcí v okolí Pardubic“ (II). Jak je tomu u preventistky pracující u státní

policie, tak její kolegyně z městské policie ke konkrétním opatřením uvádí, že mají nejlepší zkušenost s besedami, kde besedují zprvu o aktuálních, zajímavých a ožehavých tématech týkající se seniorů. Co se týče vyhledání osamocených seniorů uvedla „Oslovení pomocí regionálního tisku distribuovaného zdarma v místě bydliště a účast na preventivních akcích určených pro seniory což je v současné době projekt Kroky bez násilí“ (I2). Oproti tomu informantka pracující v Národní radě osob se zdravotně postižením uvedla, že preventivní opatření v terénu neprovádí. V jejich sociálně právní poradně často řeší seniora a jeho problematiku bydlení, péče apod. a v několika desítkách případů rozpoznali, že není vše v pořádku, např. domácí násilí ze strany rodiny seniora. „Aniž by si to senior uvědomoval, přijímá jako normální jednání ze strany rodiny, které již ale není normálním jednáním a my seniora na tuto skutečnost upozorníme a vysvětlíme mu jeho práva a zprostředkujeme např. podání trestního oznámení, nebo kontakt na intervenční centrum“ (I3). Vedoucí domova pro seniory uvedla, že jejich preventivní opatření probíhají prostřednictvím dalších institucí jako je policie, hasiči a další instituce, oni sami provádějí prevenci předáním informací z tisku a televize. Co se týče vyjádření k vyhledání či vytipování seniorů žijících osamoceně uvedla „Senioři, kteří bydlí sami, nejsou asi vyhledáváni a dle mého se s nimi ani preventivně nepracuje“ (I4). Pozitivní zjištění u mě vyvolalo šetření u informantky č. 5, tedy sociální pracovnice z Magistrátu města, oddělení sociálních věcí a prevence, která se vyjádřila k vyhledání seniorů žijících osamoceně. „Mými klienty jsou většinou osamělí jedinci, kteří nemají žádnou rodinu, nebo rodina nefunguje. Ve většině případů jsme na tyto lidi upozorňováni někým třetím. To může být úplně kdokoli – lékaři, potažmo zdravotnická zařízení, městská i státní policie, úřad práce a mnoho dalších institucí a zároveň široká veřejnost. Většinou sousedé volají, že v jejich baráku nebo okolí vyskytuje někdo takový, kdo by potřeboval pomoci. Na základě hlášení pak provádíme sociální šetření, které je většinou neohlášené a zjišťujeme celkovou situaci toho člověka“ (I5).

6.2 DC 2: Zjistit jak informanti hodnotí frekvenci četnosti opatření zaměřených výhradně na cílovou skupinu seniorů

V médiích se často dozvídáme o případech, kde svou roli oběti, hrají právě senioři. Ať už se jedná o prezentaci v různých periodikách, či v televizních zprávách či pořadech, zůstává otázkou, zda pomocí těchto prostředků se informace dostanou k potřebným a pokud ano, tak s jakým výsledkem. Pro zjištění druhého dílčího cíle byly použity

tazatelské otázky č. 4, č. 5 a č. 6, kdy bylo zamýšleno zjištění objektivní názoru informantů k tomu, zda jsou preventivní akce v dostatečném počtu, s jakým zájmem se setkávají a případně jaké návrhy změn by prezentovali tito odborníci s mnohaletou praxí.

V zodpovězení u preventistky státní policie lze spatřovat reakci odpovídající jejímu zaměstnání, tedy reakci na podíl trestné činnosti páchané na seniorech. Na otázku **jaká je četnost preventivních opatření poskytovaná seniorům a zda je četnost dostačující (TO 4)**, Informantka uvedla „Preventivní opatření se provádí především jako reakce na zvýšený nárůst kriminality páchané na seniorech. V tomto případě se pak zaměřujeme na konkrétní situace a upozorňujeme seniory na možné riziko, preventivní opatření by dle mého názoru mohla být s určitostí ve větší četnosti. Bohužel k tomu nejsou vytvořeny podmínky, tím mám na mysli, že nízký počet pracovníků podílejících se na preventivních opatření neumožňuje provádět vyšší počet preventivních opatření“ **(I1)**. O malé četnosti preventivních akcí, hovoří i informantka č. 2, uvádí „četnost je nedostačující i přes nabídku z naší strany, v řadě domovů nežádají o tento druh prevence. Pokud se účastníme akcí, kde je prezentována Městská policie, vždy myslíme i na seniory, pro které máme připravené propagační materiály“ **(I2)**. Velmi zajímavě se mi jevil rozhovor s vedoucí neziskové organizace, tj. se sociální pracovnící, která mimo jiné uvedla „I přesto, že je snaha ze strany neziskových organizací v rámci osvěty velká, preventivní akce nestačí. Musím vyzdvihnout výborně fungující organizaci Život 99 a jejich tísňovou linku. Senioři mají strach z důsledků trestního řízení, mají strach především, týká-li se členů jejich rodiny. Myslím si, že tam je prevence málo účinná, spíše by pomohla informovanost například pracovníků pečovatelských služeb, kteří o seniora pečují, aby mu dali motivaci a sílu problém řešit“ **(I3)**. V negativním slova smyslu hovoří i vedoucí domova pro seniory „O četnosti preventivních opatření nemohu relevantně hovořit, ale rozhodně si myslím, že je nedostačující. A je často mířená do míst, kde se scházejí aktivní senioři, kteří mají aktivní přístup k životu a k vyhledávání informací. Ale Ti neaktivní podchyceni rozhodně nejsou“ **(I4)**. Pokračováním ve výzkumu informantka č. 5 sdělila své přání o navýšení preventivních opatření „preventivních opatření či akcí není nikdy dost, moje máma mi vždycky říkala, že opakování je matka moudrosti a ani u těchto osob to není na škodu a nutno dodat, že senioři jsou jedna z nejrizikovějších skupin, kdy se lehce stanou obětí“ **(I5)**.

Navazující otázka byla formulována s cílem zjištění, **jaký je zájem a jaká je poptávka o preventivní akce ze strany seniorů, nebo institucí pečující o seniory (TO 5)**. Preventistka státní policie má opačné zkušenosti než preventistka městské policie. „V některých seniorských klubech nebo institucích máme již navázané několikaleté vztahy a tyto skupiny nás kontaktují sami. Často jsou to intervaly 1 přednáška za rok. Ty ostatní oslovujeme nepravidelně během celého roku s nabídkou policejní prevence“ **(I1)**. Informantka č. 2 uvádí, že u městské policie je zájem o prevenci ze strany seniorů minimální **(I2)**. U neziskové organizace se informantka vyjadřuje „Bohužel se akce většinou účastní aktivní a osvědčení senioři a ti nejvíce ohrožení bohužel často zůstávají v izolaci doma. Poptávka je u naší instituce velká a pokud by se podobné akce pořádaly za účasti preventistů Police České republiky a zástupců neziskových organizací, byl by zájem a účast ještě větší“ **(I3)**. Informantka č. 4 odpovídá zpravidla ve stejném rozsahu jako její kolegyně z neziskového sektoru, doplňuje, že poptávka je velká a instituce svou preventivní úlohu plní dobře **(I4)**. Oproti tomu zkušenosti jsou jiné na odboru sociálních věcí na Magistrátu města Pardubice, kde je znatelný pouze zájem většinou ze strany těch aktivnější seniorů, kteří chodí do divadla, na různé jiné akce, navštěvují senior centra a podobně „je spousta seniorů, kteří o preventivních akcích neví nebo nemají zájem. Nechtějí se ukazovat na veřejnosti a vlastně tím sdělovat, že mají nějaký problém. Pro seniory je hrozně těžké přiznat, že mají problém, stydí se za to. Je jim nepříjemné o tom mluvit a kolikrát o to hůř, když násilí provádí někdo z rodiny. Cítí se velmi ublíženi, ale málokdy to chtějí řešit dále, což samozřejmě záleží na jejich rozhodnutí“ **(I5)**.

V další navazující otázce, **jaké změny navrhuje a lze navýšit počet preventivních akcí (TO 6)**, byly zjištěny podstatné skutečnosti. Policistka vykonávající prevenci s 18letou praxí uvedla „Změny by měly spíše začít v rodinách. Zlepšením vztahů, přístupu a respektu vůči starším osobám. Trestné činnosti je samozřejmě lepší předcházet. Proto bych zvýšení preventivních aktivit uvítala. Tato činnost je ale stále svázána malým počtem preventivních policistů a dalšími faktory“ **(I1)**. Její kolegyně preventistka městské policie doplňuje, že je velký problém s rychlým stárnutím populace a společnosti a „zastupitelé měst a obcí by se měli zaměřit právě na zaktivnění života seniorů“ **(I2)**. Sociální pracovnice Národní rady osob se zdravotním postižením navrhuje více preventivních akcí, oslovovat s nabídkou seniorské kluby, ale především nabízet preventivní akce na vesnicích, kde je dostupnost služeb a informací pro seniory menší. Oslovit tedy sociální pracovníky na obcích. Dále uvádí

„pořádat preventivní akce za účasti preventivistů, pracovníků neziskových organizací, které mají seniory jako cílovou skupinu“ (I3). Informantka č. 4 sděluje zaměřit se na neaktivní seniory, na jejich vyhledávání a na možnost předávání jim informací např. přes obvodní lékaře, správce v bytových domech, přes sociální pracovníky města apod. Ohledně navýšení počtu preventivních opatření, či akcí se vyjadřuje „navýšit počet určitě lze, je to jen otázka financí“ (I4). Výhradně k provedení změn se informantka č. 5 nevyjádřila, dle jejích slov k její vytíženosti není ani možné navýšit počet preventivních opatření „preventivní akce je nutno podporovat a to pro jakoukoliv cílovou skupinu, protože to může zabránit nežádoucím jevům“ (I5).

6.3 DC 3: Zjistit jak informanti hodnotí spolupráci mezi jednotlivými institucemi

Jakým způsobem zjistit skutečný stav spolupráce mezi pomáhajícími institucemi, byly užity tazatelské otázky č. 7, č. 8 a č. 9. Mám za to, že kvalitně řízená spolupráce a předání informací mezi institucemi je velmi podstatné pro zdárné dosažení sledovaného cíle. Na otázku, která byla formulována takto: **s jakými institucemi spolupracujete v rámci preventivních opatření (TO 7)**, a na dílčí navazující otázku, **jakým způsobem spolupráce probíhá (TO 8)**, byly získány níže uvedené podklady. Informantka č. 1 konkretizuje spolupráci s ostatními kraji Policie České republiky „dále spolupracujeme s Bílým kruhem bezpečí, SKP – centrum tedy s intervenční centrum, Magistrátem města Pardubice – Oddělení sociálních služeb a prevence a částečně i s Městskou policií Pardubice“. K průběhu předmětných spoluprací uvedla „převážně reagujeme na aktuální stav kriminality a zaměřujeme se na konkrétní případy. V rámci spolupráce pak oslovujeme tyto instituce a společně se účastníme přednášek, případně nám pro seniory poskytují informační materiál“ (I1). Informantka č. 2 uvádí spolupráci jejich instituce s „Univerziou třetího věku Pardubice, BESIP, Intervenční centrum, seniorcentra, ČOI, Hasiči a policií České republiky“ a k průběhu spolupráce mimo jiné doplnila, že se jedná o „prevence formou besed a kurzů“ (I2). Informantka č. 3 uvádí, že v jejich zařízení probíhá spolupráce „především s intervenčním centrem, kam klienty ohrožené například domácím násilím posíláme“. Spolupráce mezi institucemi probíhá „na profesionální rovině, tak jako probíhá spolupráce s jinými poskytovateli sociálních služeb“ (I3). Dále je zde zřejmý pokles spolupráce mezi institucemi, neboť informantka č. 4 sděluje, že domov pro seniory dubina spolupracuje s institucemi pouze okrajově a je to pouze s hasiči, s preventisty

od Policie České republiky minimálně, kdy způsob spolupráce spočívá „v návštěvách hasičů v rámci kontrol a následného školení bezpečnosti práce“ (I4). Na oddělení sociálních věcí a prevence při Magistrátu města Pardubic spolupracují s různými organizacemi a institucemi a to jak ze státní sféry nebo s neziskovými sdruženími, v souvislosti se seniory vystupujících v roli obětí se jedná konkrétně o Intervenční centrum, Bílý kruh bezpečí, Policie ČR, dále i Národní rada osob se zdravotním postižením „Na nás může obrátit úplně kdokoliv, jakákoliv organizace, takže ta spolupráce je široká“ Ke způsobu spolupráce uvedla sociální pracovnice a preventistka „Využíváme všechny dostupné možnosti, navazujeme spolupráce nejprve telefonicky či písemně. V některých případech chodíme i na společná sociální šetření, například velmi často je to doprovod městské policie, kdy i my se snažíme nějakým způsobem ochránit, když víme, že ten daný člověk je agresivní“ (I5).

Tazatelskou otázkou, **jaké jsou seniorům – obětem, předány informace o možnosti využití služeb ze strany dalších institucí (TO 9)**, navazují zčásti na předchozí šetření k zjištění stavu spolupráce mezi institucemi. Informantka č. 1 což je preventistka Policie České republiky nemá znalost zákona o sociálních službách, pouze uvádí „Máme k dispozici různé letáky s kontakty na instituce zabývající se problematikou obětí trestné činnosti, dále poskytují i mé vizitky s pracovním kontaktem, kde se mohou na mne obrátit“ (I1). Preventistka Městské policie sděluje, že předávají kontakt na Policii České republiky, potažmo na intervenční centrum Pardubice, na doplňující otázku zda jsou poskytovány informace uvedla „co se týče sociálních služeb vyplývajících ze zákona č. 108/2006 Sb., a možnosti tyto služby využít, tak tyto informace nepředáváme“ (I2), tedy stejně jako u předchozí kolegyně preventistky, nemá informantka č. 2 znalost zákona o sociálních službách. Informantka č. 3 v roli sociální pracovnice zodpověděla, že předávají kontakty, nebo se souhlasem klienta sjednávají kontakt a návštěvu pomáhajících institucí „dále klienta poučíme kdy je již potřeba obrátit se na orgány státní správy“ (I3). „Pokud například zjistíme, že senior je ohrožen domácím násilím, informujeme ho o možné pomoci např. Intervenčním centrem“ (I4). Informantka č. 5 sděluje, že je předání informací ať už mezi institucemi, nebo předání informací klientům zásadní „předáme kontakty na další navazující či vlastně pak už specifické služby, například co se týče domácího násilí, odkazujeme nejčastěji na SKP-Centrum, na Intervenční centrum. Co se týče pak třeba právních záležitostí, odkazujeme na Národní radu zdravotně postižených, kde je k

dispozici právník, který může poradit ty správné kroky v řešení určité, což my úplně neumíme“ (I5).

6.4 DC 4: Zjistit míru ohrožení seniorů trestnou činností v ČR a Pardubickém kraji za rok 2017 a 2018

Je-li v této práci uváděna trestaná činnost páchaná na seniorech v souvislosti s kriminalitou, je rovněž třeba vycházet ze statistických údajů, které pro potřeby této práce uvedu z let 2017 a 2018 na Českou republiku a Pardubický kraj. Před rokem 2017 byly údaje o trestné činnosti páchané na seniorech archivovány pod jinou statistickou doménou, a proto by údaje před rokem 2017 byly nerelevantní. Získané statistiky jsou z interního důvěryhodného zdroje, kterým je Policie České republiky, Krajské ředitelství Policie Pardubického kraje, oddělení Služby kriminální policie a vyšetřování, oddělení statistiky. Potřebné statistiky byly exportovány a zpracovány z interního prostředí pro sběr dat. Jak jsem již uvedl v teoretické části, kriminalita páchaná na seniorech je ze strany Policie České republiky sledovanou událostí, což znamená specifické zaměření na danou problematiku za účelem efektivního objasňování a vyšetřování této trestné činnosti, a proto jsou získané statistiky naprosto relevantní.

6.4.1 Analýza statistických údajů

Z předchozího obsahu této práce je zřejmé, že efektivní objasňování a vyšetřování trestné činnosti páchané na seniorech je pro policii České republiky jednou ze zásadních a aktuálních témat. Díky interním opatřením je tato specifická trestná činnost dobře statisticky zmapována a statistické údaje Krajského ředitelství Služby kriminální policie a vyšetřování Pardubice, oddělení analytiky jsou bezesporu kvalitním zdrojem. Stanovení hranice věku, od které je pro tuto práci veden senior jako oběť, je věk 60 let a více.

6.4.2 Počty případů v České republice v letech 2017 a 2018

Pachatelé se v roce 2017 v České republice dopustili celkem 4729 trestných činů vůči seniorům. Z tabulky č. 4 vyplývá, že převyšuje majetková trestná činnost, nic méně trestná činnost páchaná proti životu, zdraví a lidské svobodě je stejně tak

nepřehlédnutelná. Počty trestných činů jsou rozděleny nejen podle charakteru a způsobu provedení a i podle věkových skupin. V první kapitole této práce, respektive v podkapitole stárnutí a stáří je od několika autorů uvedeno dělení vývojových etap lidského života. V jakém počtu je trestná činnost páchána na různé věkové skupině jsem vyžádat vypracování dat s níže uvedeným rozdělením.

V roce 2018 je evidováno celkem 3944 trestných činů vůči seniorům. V Porovnání s rokem 2017 se jedná o 785 případů míň, což je pozitivní zjištění, a to i když víme, že generační křivka seniorů roste směrem vzhůru. K pozitivnímu zjištění, co se týče snížení počtu seniorů jako obětí trestné činnosti, bych rád uvedl, že je potřeba dále vyvíjet aktivní přístup k preventivním opatřením zabraňujícím stavět seniory do role obětí jakéhokoli protiprávního jednání.

Tabulka 4: Počet obětí trestné činnosti dle věku v roce 2017 a 2018 - ČR

Trestná činnost na seniorech v roce 2017 – Česká republika				
Věk	60 – 69 let	70 – 79 let	80 a výše	60 a výše
Násilné trestné činy	753	295	116	1164
Majetkové trestné činy	1709	1188	657	3554
Mravnostní trestné činy	7	1	3	11
Dle věku celkem	2469	1484	776	4729
Trestná činnost na seniorech v roce 2018 – Česká republika				
Věk	60 – 69 let	70 -79 let	80 a výše	60 a výše
Násilné trestné činy	704	333	158	1195
Majetkové trestné činy	1330	934	475	2739
Mravnostní trestné činy	5	3	2	10
Dle věku celkem	2039	1270	435	3944

Zdroj: analytická sestava Služby kriminální policie a vyšetřování

6.4.3 Počty případů v Pardubickém kraji v letech 2017 a 2018

V Pardubickém kraji má své bydliště více jak 500 tisíc obyvatel. V počátku této bakalářské práce jsem uváděl působení možné latence na trestnou činnost. Přesto si dovoluji uvést, že v této době je kvalita a prestiž Policie České republiky na kvalitní úrovni, že oběti i přes počáteční obavu vždy najdou cestu a věc oznámí. V

Pardubickém kraji bylo v roce 2017 dokonáno celkem 84 událostí, kde byl obětí senior, tedy osoba starší 60 let. Oproti celorepublikové trestné činnosti si můžeme povšimnout, že mezi násilnou a majetkovou trestnou činností v Pardubickém kraji není patrný tak markantní nepoměr.

Ovšem nepotěšující jsou informace uvedené v tabulce č. 7, neboť v roce 2018 je zde oproti roku 2017 nárůst kriminality v počtu o 61 případů více, což je na Pardubický kraj nelichotivé číslo, celkem je tedy evidováno 145 případů. Zejména se jedná o nárůst v majetkové a násilné trestné činnosti na osobách starších 80 let, co je dosti znepokojující a to z důvodu možných důsledků na obětech.

Tabulka 5: Počet obětí trestné činnosti dle věku v roce 2017 a 2018 - Pardubický kraj

Trestná činnost na seniorech v roce 2017 – Pardubický kraj				
Věk	60 – 69 let	70 – 79 let	80 a výše	60 a výše
Násilné trestné činy	19	14	4	37
Majetkové trestné činy	12	18	16	46
Mravnostní trestné činy	0	0	1	1
Dle věku celkem	31	32	21	84
Trestná činnost na seniorech v roce 2018 – Pardubický kraj				
Věk	60 – 69 let	70 – 79 let	80 a výše	60 a výše
Násilné trestné činy	12	25	43	80
Majetkové trestné činy	23	19	22	64
Mravnostní trestné činy	1	0	0	1
Dle věku celkem	36	44	65	145

Zdroj: analytická sestava Služby kriminální policie a vyšetřování

6.4.4 Porovnání počtů celkové kriminality s kriminalitou spáchanou na seniorech

Policie České republiky, ale např. i Český statistický úřad sledují různé ukazatele kriminality. V teoretické části jsem mimo jiné uvedl, že policií je sledována nejen kriminalita na seniorech, ale i kriminalita páchaná na dětech, nebo páchaná dětmi,

respektive nezletilými a mladistvými. Dále je pak sledována kriminalita páchaná prostřednictvím informačních technologií (kyberkriminalita), kriminalita v souvislosti s návykovými látkami (alkohol, tabák a drogy) a další. V roce 2017 bylo v České republice spácháno celkem 202303 trestných činů, z toho 4729 bylo trestných činů spáchaných na seniorech, což činí 2,33 % z celkového počtu kriminality v České republice. V témže roce bylo v Pardubickém kraji spácháno celkem 5808 trestných činů a z toho bylo 84 trestných činů spácháno výhradně na seniorech, což činí 1,44 % z celkového počtu kriminality spáchané v Pardubickém kraji. Pro srovnání uvedu i údaje z roku 2018. V tomto roce bylo v České republice spácháno celkem 192405 trestných činů a z těchto událostí se jednalo o 3944 trestných činů spáchaných na seniorech, tedy na osobách starších 60 let., což v přepočtu na procentuální podíl činí 2,04 % z celkového počtu všech trestných činů. V roce 2018 bylo v Pardubickém kraji spácháno celkem 5558 trestných činů a z toho bylo 145 trestných činů spácháno na seniorech, což činí 0,26 % z celkového počtu všech trestných činů v Pardubickém kraji.

Porovnáním výše uvedených údajů zjistíme, že trestné činy spáchané v České republice roce 2018 oproti roku 2017 klesly o 9898 trestných činů, stejně tak i klesla trestná činnost spáchaná na seniorech o celkových 785 trestných činů, což je samozřejmě pozitivní zjištění. V porovnání mezi roky 2017 a 2018, klesla i trestná činnost v Pardubickém kraji, kde se jedná o pokles 250 trestných činů. Prozatím byla uváděna pouze pozitivní zjištění, ovšem v Pardubickém kraji vyplývají negativní údaje v navýšení kriminality spáchané na seniorech, kde se v roce 2018 oproti roku 2017 jedná o 61 trestných činů více.

Tabulka 6: Porovnání počtů celkové kriminality s kriminalitou spáchanou na seniorech

	Celková kriminalita	Kriminalita na seniorech	Procentuální podíl krim. na seniorech
ČR 2017	202303	4729	2,33 %
Pardubický kraj 2017	5808	84	1,44 %
ČR 2018	192405	3944	2,04 %
Pardubický kraj 2018	5558	145	0,26 %

Zdroj: analytická sestava Služby kriminální policie a vyšetřování

6.5 DC 5: Zhodnotit dopad a význam preventivních opatření - kazuistiky

K zjištění a zhodnocení, jaký průběh, případně jaké následky či dopady, může mít trestná činnost na svou oběť v případě seniora, jsem se rozhodl užít případové studie, které jsou skutečné a jsou získané na základě spolupráce s Odborem sociálních věcí Magistrátu města Pardubice a Službou kriminální policie a vyšetřování. Každý případ je ojedinělý a z vlastní praxe vím, že pokud je zde stejná právní kvalifikace, nikdy se nejedná o shodnou reakci oběti. Na základě zákona o ochraně osobních údajů, jsou zde pozměněny osobní údaje všech zúčastněných osob. Před uvedením kazuistik je nutno uvést, že v rámci struktury hodnocení jsou použity kritéria: Oběť trestného činu, Účast na opatření a Efektivita.

Získané informace vyplývající z uvedených kazuistik, je vhodné použít jako možné odstranění nedostatků vyplývajících z neefektivních opatření nebo vůbec z chybějící preventivních opatření.

Kazuistika 1

Na tísňovou linku bylo od konkrétní osoby přijato oznámení o obavě o život svého souseda, který delší dobu nevychází ze svého bytu v panelovém domě v centru Pardubic. Sbory Integrovaného záchranného systému bylo provedeno násilné vniknutí do bytu, kde byl v obývacím pokoji zjištěn senior, tento byl v bezvědomí v poloze vsedě, před sebou na konferenčním stole položena poloprázdná plata od léků. Senior byl převezen na oddělení interny ARO, kde po pětidenní hospitalizaci byl v plném zdraví přeložen na psychiatrické oddělení a odtud byl následně po čtyřech dnech propuštěn do domácího léčení. K vyloučení cizího zavinění, respektive k vyloučení podílu na úmyslu se sebepoškodit, byl vyšetřujícím policistou v místě bydliště a za účasti interventa proveden výslech seniora. Tento vypověděl, že ukončit svůj život bylo jeho rozhodnutí, nikdo jiný na tomto rozhodnutí nemá podíl a jako důvod uvedl zhoršení psychického stavu v důsledku sledu událostí v poslední době. Doplnil, že před dvěma lety mu umřela manželka, žádné blízké a ani vzdálené příbuzné nemá a poslední měsíc nezvládal si obstarat základní hygienické potřeby, rovněž hůře zvládal obstarání si teplé stravy a o poslední dávka ze starobního důchodu mu byla odcizena. Jelikož nemá žádné příbuzné a nechtěl již nadále obtěžovat své sousedy, rozhodl se svůj život ukončit spolykáním mu dostupných léků.

Oběť trestného činu - muž ve věku 75 let, ve starobním důchodu, vysokoškolské vzdělání – stavební konstruktér, bezdětný, žijící osamoceně v panelovém domě v centru Pardubic, bez rodinných příbuzných, osobnostní povaha přisuzovaná melancholikovi, léky na vysoký krevní tlak, předpokládaná hodnota inteligenčního kvocientu – lehce nadprůměrná hodnota, senior bez zdravotního omezení.

Účast na opatření – senior se stal obětí trestné činnosti v souvislosti s krádeží jeho starobního důchodu, posléze i událostí pokusu sebevraždy, jedná se o zvláště zranitelnou oběť. V průběhu prověřování vyšlo najevo, že se senior nikdy neúčastnil žádného preventivního opatření, nenavštěvoval žádná seniorská centra a ani nebyl nikým z pomáhajících profesí navštěvován.

Efektivita – v době hospitalizace na oddělení psychiatrie, na základě žádosti ošetřujícího lékaře, byl senior ještě v nemocničním zařízení kontaktován sociální pracovníci, která ho seznámila s možností využití služeb vyplývajících se zákona o sociálních službách. Senior z různorodé nabídky využil zprvu pečovatelskou službu dle § 40 zák. č. 108/2006 Sb., kde uvítal a využil pomoc při osobní hygieně, pomoc při zvládnání běžných úkonů a pomoc při zajištění a poskytnutí stravy. Dále využil sociálně aktivizační službu pro seniory podle § 66 zák. č. 108/2006 Sb., kde uvítal zprostředkování kontaktu se společenským prostředím. Co se týče odcizené dávky starobního důchodu, tato věc byla orgány činnými v trestním řízení odložena, neboť se do zákonem stanovené lhůty nepodařilo zjistit pachatele. Jakékoli preventivní opatření byla neúspěšná, neboť senior sám uvedl, že o možných nebezpečích při prezentaci preventivních akcí nevěděl, neboť se žádné neúčastnil a nebyl informován ani ze sdělovacích prostředků.

Kazuistika 2

Na Obvodní oddělení Policie České republiky se v centru Pardubic dostavila seniorka, společně se sociální pracovníci Magistrátu města Pardubice s rozhodnutím učinit trestní oznámení ve věci podvodu. Seniorka vypověděla, že vnukovi svého souseda zapůjčila v dobré víře a bez sepsání smlouvy finanční obnos ve výši šedesáti tisíc a dále sjednala na své jméno úvěrovou smlouvu s nebankovní společností, přičemž úvěr ve výši padesáti tisíc předala mladému muži a tento splátky nehradil, zapůjčenou finanční hotovost nevrátil a žádným způsobem nekomunikuje a zdržuje se na neznámém místě, soused o svém vnukovi nic neví.

Oběť trestného činu – žena ve věku 65 let v invalidním důchodu, základní vzdělání, bezdětná, bydlící v rodinném domě na okraji města Pardubic společně se svou nemohoucí matkou, o kterou pečuje, osobnostní povaha přisuzovaná flegmaticke, předpokládaná hodnota inteligenčního kvocientu - podprůměrná hodnota, seniorka bez zdravotního omezení.

Účast na opatření – seniorka je obětí trestného činu v souvislosti s kvalifikací trestného činu podvodu. Z šetření vyplynulo, že seniorka se před 12 lety stala obětí trestného činu podvodu, kdy v místě bydliště pod legendou vážné dopravní nehody a zdravotní indispozice, se do domu oběti vloudila dvojice žen a v nestřeženém okamžiku došlo k odcizení veškerých životních úspor. Od té doby ztratila oběť veškerou důvěru v cizí osoby, na vchodové dveře a na vstupní branku nechala na trvání své matky naistalovat bezpečnostní zámky, nikoho cizího do domu nepouštěla. Seniorka se zúčastnila preventivního opatření, pořádaného senior centrem Pardubice.

Efektivita – Klientka, respektive seniorka, se před dobou, než se stala obětí trestného činu, aktivně zapojovala do aktivit pořádaných senior centrem Pardubice, v rámci možností se účastnila aktivního společenského života, zúčastnila se preventivního opatření zaměřeného na seniory jakožto oběti trestné činnosti. Měla vlastní zkušenost, kdy se stala obětí trestného činu, kdy jí byly odcizeny celoživotní finanční úspory. Do situace klienty byla zapojena sociální pracovnice Magistrátu města Pardubic, kdy jejich klientka využívala sociální poradenství dle § 37 zák. č. 108/2006 Sb., a vzhledem k péči o svou nemohoucí matku bylo rodinou využívány další navazující služby dle § 40 zák. č. 108/2006 Sb. Orgán činný v trestním řízení věc odložil z důvodu neúčelnosti, neboť podezřelý byl pravomocně odsouzen pro jinou závažnější trestnou činnost, přičemž nebylo dotčeno právo na náhradu škody.

Kazuistika 3

Prostřednictvím státního zastupitelství bylo na Obvodní oddělení Pardubice přijato trestní oznámení seniorky v zastoupení právníka Národní rady osob se zdravotním postižením, kdy oznámení směřovalo na konkrétní osobu v souvislosti s převodem nemovitosti. Provedenými úkony byl prokázán trestný čin lichvy a podvodu, kdy v tomto případě roli oběti hrála seniorka. Pachatel, který bydlel v blízkosti, seniorku často navštěvoval a to bez vědomí příbuzných obětí, přičemž využil rozumové

slabosti, nezkušenosti a tísně své oběti a prostřednictvím další osoby odkoupil rodinný dům za částku, která byla v hrubém nepoměru k stávající hodnotě rodinného domu.

Oběť trestného činu - žena ve věku 81 let ve starobním důchodu, středoškolské vzdělání, dvě dcery, v době před událostí bydlící osamoceně v rodinném domě v centru města Pardubic, po události a převzetí domu třetí osobu bez současného bydliště, nikdo z rodinných příslušníků neprojevil snahu se o oběť postarat, osobnostní povaha přisuzovaná sangviničce, předpokládaná hodnota inteligenčního kvocientu - průměrná hodnota, seniorka se zdravotním omezením pohybového aparátu.

Účast na opatření – Seniorka měla od počátku, kdy nastal problém ze ztráty bydlení obavu a stud o celé věci s kýmkoli hovořit. Seniorka využila telefonického kontaktu zveřejněného v tištěném periodiku a vešla do kontaktu s žádostí o pomoc na Národní radu osob se zdravotním postižením. V uvedené instituci byla směřována věc na dvě roviny, nejprve na zajištění bydlení pro klientku a v druhé rovině sepsání trestního oznámení. Oběť – seniorka, bydlící osamoceně v centru města se neúčastnila žádného preventivního opatření a nikdy před tím nebyla vyhledána žádnou institucí, neboť jak uvedla, nikdy žádnou pomoc nepotřebovala.

Efektivita – pomáhající instituce své klientce nabídla několik služeb vyplývajících ze zákona o sociálních službách. Zpočátku se jednalo o sociální poradenství dle § 37 zák. č. 108/2006 Sb., poté vzhledem k její situaci a zdravotnímu stavu byla na základě její žádosti umístěna do domova pro seniory tedy s využitím § 49 zák. č. 108/2006 Sb. Právní zástupce uvedené instituce sepsal trestní oznámení a zaslal orgánům činných v trestním řízení k vyřízení a dále byla klientka doprovázena na potřebné instituce tedy s využitím osobní asistence dle § 39 zák. č. 108/2006 Sb. Podezřelý byl v souvislosti se shora uvedenou věcí nepravomocně odsouzen a potrestán, přičemž právoplatný nárok na předmětný rodinný dům je v řízení občanskoprávním.

6.6 Souhrnné vyhodnocení a diskuse výsledků šetření

Nyní se dostávám k možnosti učinit odpovědi a provést vyhodnocení, na jednotlivé dílčí cíle, výzkumné otázky včetně hlavního cíle výzkumu.

Souhrn DC 1, DC 2 a DC 3 – kvalitativní rozhovory

K prozkoumání skutečného stavu preventivních opatření na území města Pardubic byly v rámci výzkumu mimo jiné užity tři dílčí cíle. Prvním cílem (**DC1**) bylo zjistit,

jaká preventivní opatření jsou realizována vůči seniorům a jak tyto opatření probíhají. Zde nacházíme rozdílnosti mezi jednotlivými institucemi pomáhajících profesí. Rozdílnost je spatřována v odlišné struktuře organizace, postavení pracovníka a v odlišné pracovní náplň oproti byt' se jedná o obdobný výkon povolání. Hlavní rozdíl zde vidím v tom, že preventivní opatření u Policie České republiky a u Městské policie Pardubice, stejně tak i sociální pracovníci Magistrátu města Pardubic z oddělení sociálních služeb a prevence realizují preventivní opatření v terénu ať už na předem dohodnutých setkání, nebo se podílí na preventivních opatření náhodně vybraných místech, jako jsou například obchodní domy nebo lokality s vyšší kriminalitou. Oproti tomu v dalších zařízeních což je Národní rada osob se zdravotním postižením a Domov pro seniory Pardubice Dubina jsou preventivní opatření realizována uvnitř těchto zařízení, což vyplývá z povahy a struktury daných organizací. Každopádně lze učinit sdělení, že preventivní opatření a konkrétní preventivní akce jsou realizována v rámci možností všech pracovníků se na tom podílejících. Rovněž se všichni informanti shodují se svou zkušeností, kdy senioři, kteří se stali obětí trestného činu nebo jakéhokoli protiprávního jednání se před svým okolím stydí, rovněž se bojí reakce svého okolí, a proto je třeba dbát důraz na odstranění tohoto negativa. Osobně se domnívám, že je velkým problémem vyhledat klienta – seniora, který žije v ústraní, neúčastní se jakýkoli akcí, kde by se setkal se sociálními pracovníky. Zde pozitivně vnímám pracovní nasazení pracovníci Magistrátu města, kde jejich klienty, jsou osamělí senioři, kteří nemají žádnou rodinu. Ovšem zde nutno podotknout, že na tyto osamocené žijící klienti je oddělení sociálních služeb a prevence upozorňováno třetí osobu. Proto zde osobně spatřuji nutnost cílené depistáže.

Zjistit, jak informanti hodnotí frekvenci četnosti opatření zaměřených výhradně na cílovou skupinu seniorů, to je v pořadí druhý dílčí cíl **(DC2)**. Naprostou shodu v doporučení, nebojím se říci i shodu v nutnosti navýšení preventivních opatření mají všichni informantky. U preventivních opatření, ať už městské nebo státní policie, spočívá pracovní náplň výhradně ve výkonu právě preventivních opatření. Zde musím uvést, že tyto preventivní opatření se zaměřují na široký záběr cílové skupiny. Preventivní opatření směřují k dětem v různém věkovém rozhraní, dále na rozdílné rizikové skupiny, nebo skupiny mající sklon zařadit se do rizikové skupiny. Jedná se o osoby bez přístřeší, osoby užívající návykové látky, osoby či skupiny z vyloučených lokalit a v neposlední řadě i seniory. Preventivní opatření státní a městské policie, vzhledem k širokému záběru cílových skupin, nemohou poskytnout seniorům více preventivních opatření, neboť se

ve větší míře podílí na preventivních akcích vůči dětem školního věku. U ostatních informantek pracujících u pomáhajících organizací, které jsou zaměřeny na cílovou skupinu seniorů, je četnost preventivních opatření menší. To je opět odůvodněno pracovní náplní preventistek a sociálních pracovníků, a v neposlední řadě tím, že využívají nabídek možnosti výkonu preventivní akcí ze strany policistek. K zájmu samotných seniorů o provedení jakékoli prevence bylo prostřednictvím tazatelských otázek zjištěno, že zájem trvá u těch seniorů, kteří žijí aktivním životem, u těch co navštěvují seniorská centra. U seniorů, kteří žijí osamocně a nevyhledávají žádnou společnost, je snaha o účast na preventivních akcích nulová, byť se domnívám, že v důsledku latentnosti nelze věrohodně tento úhel pohledu věrohodně posoudit. V souvislosti s navýšením preventivních akcí a možných nápadů na navrhované změny ze strany informantek, které jak víme, vykonávají několika letou praxi ve svém oboru, vnímám navrhované změny jako velmi zajímavé a rovněž i užitečné pro výstup této bakalářské práce. Jako případné změny, informantky uváděly zpočátku realizace a působení v samotných rodinách, jako je zlepšení vztahů, přístupu a respektu vůči starším osobám. Dále pokračovat v oslovování seniorských klubů. Podstatné je rovněž zaměření se na neaktivní seniory, na jejich vyhledávání a na možnost předávání jim informací přes obvodní lékaře, správce v bytových domech, přes sociální pracovníky města a dalších. Souhrnem lze uvést, že je opět shoda u všech informantek, kde počet preventivních opatření je vůči seniorům nízký a navýšení počtu je závislé na finančních prostředcích a na počtu pracovních sil. Hodnocení spolupráce mezi jednotlivými institucemi ze strany informantů, to byl dílčí cíl v pořadí třetí (**DC3**). Jelikož se ve výzkumu jednalo o záměrný výběr informantů, kde se se na úkonech podíleli pracovníci zabývající se působením prevence v sociálním sektoru, byl zde předpoklad o podobném zjištění, co se týče spolupráce mezi organizacemi. Je zde patrná provázanost mezi institucemi, široká spolupráce probíhá mezi policií České republiky, Městskou policií Pardubice, Bílým kruhem bezpečí, intervenčním centrem, Magistrátem města Pardubic, senior centrem, Univerzitou třetího věku Pardubice, národní radou osob se zdravotním postižením. Na doplňující otázku, jak spolupráce probíhá, byly získány odpovědi o realizaci besed, přednášek, kurzů, školení, společných sociálních setkání a to vše na předem dohodnutém místě a předem dohodnuté době, nebo v předem vytipované lokalitě. Zjištění vedoucí k tomu, jaké jsou seniorům předávány informace o možnosti využití služeb ze strany dalších institucí, byly získány odpovědi, které lze rozdělit na dvě skupiny. Do první skupiny bych zařadil

preventistky pracující u státní a městské policie, kdy v jejich případě odpovídaly o předávání informací prostřednictvím letáků s kontakty na instituce zabývající se danou problematikou, výhradně na intervenční centrum, nebo bílý kruh bezpečí. Na doplňující otázku ohledně informací vztahující se k využití některých služeb vyplývajících ze zákona o sociálních službách, shodně obě preventistky odpověděly, že tyto informace nepodávají a ani o zákonu o sociálních službách nemají znalost. Do druhé skupiny lze zařadit ostatní tři informantky, což je zaměstnankyně Magistrátu města Pardubic, odbor sociálních věcí, oddělení sociálních služeb a prevence, dále pak pracovnice Národní rady osob se zdravotním postižením a vedoucí domova pro seniory Dubina. U těchto tří informantek není pracovní náplní vyloženě preventivní činnost, tato je až druhotnou náplní, ale nutno uvést, že svým klientům, poskytují maximální informace o možnosti využití služeb dalších institucí a i možnost využít služeb vyplývajících ze zákona o sociálních službách a informace kdo a kde tyto služby poskytuje.

Souhrn DC 4 - vyhodnocení statistických údajů

Co se týče uvedené statistiky z let 2017 a 2018 je patrné, že v České republice klesá počet případů, kde obětí trestného činu je senior, což je určitě potěšitelný stav. V roce 2016 byl dokonce celkový počet trestných činů 208512. Oproti tomu je tomu opačně v Pardubickém kraji, a to nehledě na stav objasnění trestné činnosti. Událostí v Pardubickém kraji je v roce 2018 v porovnání s rokem 2017 více o dosti nezanedbatelné číslo. Jedná se o 61 seniorů, kteří podstoupili nepřející stav a stali se tak obětí trestného činu. Tento nárůst odůvodňuji nízkým počtem preventivních opatření. Ve všech událostech je nejvíce zastoupena majetková kriminalita.

Důvodem, proč je několikanásobně převýšena nad kriminalitou násilnou či mravnostní, je ten, že kriminalita je úzce provázána s řadou dalších jevů a témat, z nichž některá jsou uvedeny v teoretické části této bakalářské práce. Obecně lze říci, že počty spáchaných skutků ovlivňuje sociální, ekonomické i fyzické prostředí oběti nebo pachatele, dále je zde vliv na ekonomickou situaci, věkovou strukturou, mobilitu seniorů a rovněž i vzdělaností. Pro bližší přiblížení uvedené problematiky jsou v příloze této bakalářské práce uvedeny konkrétní počty a konkrétní trestné činy dle trestního zákoníku (**viz. příloha č. 3**).

Souhrn DC 5 - analýza kazuistik

Kazuistiky, případové studie, jsou velmi častou metodou používanou k zjištění prozkoumání případu z hlediska vztahů a souvislostí s odhalením vlivů ovlivňující samotný případ. Osobně se domnívám, že se nejedná o snadnou metodu. Výše popsané studie nám sdělily různé případy seniorů, kteří vystupují v roli obětí a současně byly těmito seniory využity služby zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb. Ve všech pospaných událostech hrál podstatnou roli význam preventivních opatření. Skutečnost zda osoby, které se stali oběťmi, podstoupily nebo nepodstoupily preventivní opatření, měla vliv na samotném vývoji případu a na jeho následcích. V prvním případě senior – oběť, nebyl za svůj předchozí život účasten jakéhokoli preventivního opatření zaměřeného na odvrácení možných rizik v souvislosti s trestnou činností páchanou na seniorech, stejně tak nebyl ani vytipován, či kontaktován někým zabývajícím se prevencí, či depistáží. Stejně tak tomu bylo i ve třetím případě. U události popsané ve druhém případě se seniorka – oběť, zúčastnila preventivního opatření a měla vlastní předchozí zkušenost s trestným činem, kde vystupovala v roli oběti. Na tom nic nemění, že ani u jednoho případu nebylo provedeno preventivní opatření, vyjma druhého případu, kdy ovšem seniorka opatření podstoupila během dvanácti let pouze jednou, tedy preventivní opatření opakovaně nepodstoupila. Rovněž nebyly oběti vytipování ani vyhledání ve svém přirozeném prostředí pomocí depistáže.

Závěr

Již několikrát v práci zaznělo, jaký byl cíl, čeho jsem chtěl dosáhnout a jaké úkoly jsem si na počátku práce stanovil. Práce se zabývá tématem seniorů jako zvlášť zranitelnými oběťmi a prevencí trestné činnosti na nich páchané, a to zejména na území města Pardubic, i z důvodu, že zde dlouhodobě vykonávám svou profesi, která je úzce spjata s tímto tématem, stejně tak s dalšími patologickými jevy, kterými se Police České republiky zabývá. Chtěl jsem zhodnotit vývojové tendence a současný stav páchaných trestných činů na seniorech, ale během studia dostupných materiálů, přípravy a samotného psaní práce jsem si uvědomil, že zabývat se srovnáním statistických údajů v čase, abych mohl zhodnotit situaci, která se odehrává kolem seniorů a jejich zranitelnosti, není v konečném důsledku způsobeno špatným uvažováním seniorů, nebo dokonce nečinností orgánů činných v trestním řízení, ale ve skutečnosti jde o problém mnohem většího rozsahu.

Ve své první části, měla bakalářská práce za úkol čtenáři posloužit k uvedení do problematiky zabývající se sociálními důsledky stárnutí, kde byly vymezeny základní pojmy stáří, stárnutí a senior. Byla popsána a specifikována oběť trestného činu v kontextu se seniory jako zvlášť zranitelné oběti, byly popsány a upřesněny sociální služby v kontextu pomoci seniorům jakožto obětem trestné činnosti. V souvislosti s hlavním cílem práce, byly v první části využity publikované informace o seniorech a obětech trestné činnosti, aby mohly být dále konkretizovány ve vztahu k prevenci trestné činnosti. Proto je v navazující části práce uváděno členění prevence kriminality, dále byly popsány preventivní opatření vůči trestné činnosti páchané na seniorech. Z globálního hlediska z první části této práce vyplývá, že osoby spadající do cílové skupiny seniorů, v důsledku přirozeného stárnutí, jsou v souvislosti s protiprávním jednáním, oproti ostatní populaci snadněji zranitelnější, současně pro snížení počtů obětí trestné činnosti, je podstatná realizace preventivních opatření. Takto ukotvené informace vyplývající z první části bakalářské práce, poskytuje čtenářům důležitou orientaci v daném tématu. Teoretická část, reálně vytváří základní podstatu pro část výzkumnou.

Ve druhé části bakalářské práce bylo užito kombinace kvalitativního a kvantitativního výzkumu. Hlavní cíl byl formulován do pěti dílčích cílů, z nichž u prvních tří, byly vytvořeny tazatelské otázky. Zkoumáním prvních tří dílčích cílů na základě informací

a dat, získaných metodou polostrukturovaného rozhovorů od odborníků pracujících u pomáhajících institucí, byly zjišťovány podstatné informace o tématu souvisící s danou problematikou. Pro tuto práci bylo umožněno zjištění, že na území města Pardubic jsou realizovány preventivní opatření zaměřené na cílovou skupinu seniorů a byl zjištěn i průběh opatření. Nutno dodat, že preventivní opatření nejsou realizována v takové míře, která by byla dle všech informantů dostačující, byť se jedná o opatření realizované formou přednášek, besed, seminářů, společných setkání, a dalších aktivit ve spolupráci s dalšími organizacemi. K zjištění vývojové kriminality páchané na seniorech se současným zhodnocením preventivních opatření, za užitím statistických údajů a případových studií je nutno uvést, že kriminalita v České republice za poslední dva roky klesá, stejně tak klesá i v České republice procentuální podíl, který zastupuje cílovou skupinu seniorů. V Pardubickém kraji sice klesá celkový nápad trestné činnosti, ale v roce 2018 je zde oproti roku 2017 zjevný nárůst kriminality a to o 61 trestných činů spáchaných na seniorech. Zde vidím propojení první výzkumné části s návazností na zjištění v druhé části. Vyjadřuji zde nutnost, či potřebu navýšení preventivních opatření zaměřených na seniory. U zmíněných případových studií, kde je zjevné postrádání cílené prevence, spatřuji nutnost zlepšení efektivity vyhledávání těch seniorů, kteří žijí osamoceně. Na základě zjištěných skutečností vyplývající z provedeného výzkumu se domnívám, že na území města Pardubic jsou realizovány preventivní opatření zaměřené na seniory, nikoli však v tak potřebné míře a není zde efektivně nastavený systém vedoucí ke snížení kriminality páchané na seniorech prostřednictvím prevence.

Na hlavní výzkumný cíl, který byl definován jako zmapování preventivních opatření směřující k seniorům na území města Pardubice a zhodnocení vývojové tendence kriminality páchané na seniorech se současným zhodnocením preventivních opatření, lze odpovědět takto: na území města Pardubice jsou realizována preventivní opatření zaměřená na seniory, kde v důsledku zvyšování kriminality páchané na seniorech na území tohoto města a v důsledku nevhodně cílených opatření na neinstitutcionálně žijící seniory, je nutno navýšit preventivní opatření vůči této cílové skupině a současně se cíleně zaměřit z preventivních důvodů na seniory žijící osamoceně.

V souvislosti s tímto tématem, bych v možné navazující práci doporučil více se zaměřit na možné důvody, resp. příčiny páchaní trestných činů na seniorech. Seniorech - lidech, kteří, se nacházejí v poslední části svého života, pro společnost či

stát, chcete-li, udělali již to, co od nich bylo očekáváno, a tak většina z nich nemá žádné nesplněné závazky vůči společnosti. Léta si plnili sociální, lidské i výchovné povinnosti a v současné době čerpají pouze zbytky toho, pro co celý život žily - ať už se jedná o peníze ve formě úspor, penze, radosti z dětí či vnoučat, nebo jiné radosti, které sami preferují. Nemůžeme se na ně zlobit, nebo zavrhnout je jen proto, že se o svoje problémy nechtějí dělit s dalšími lidmi, neziskovými či státními organizacemi nebo policií. Nemůžeme jim mít za zlé, že nechodí na besedy, nečtou letáky a nedbají rad preventistů. Tito lidé vyrůstali v době zmítané válkou, politickými nepokoji, chudobou, nebo dalšími nástrahami politického zřízení té doby. Byli a jsou odolní vůči mnoha vlivům, které my mladší ani neznáme. Nejsou však dostatečně připraveni na nástrahy „moderní“ doby.

Měli bychom se tedy spíše zabývat těmi, kdo předmětné zlo páchají. A ptát se, kde nastala chyba. Ve výchově, společenském rozpoložení, politice, morálce? To vše jsou témata, která by nám mohla odpovědět, proč se mnozí pachatelé zaměřují na bezbranné staré lidi, kteří je rozhodně svým jednáním nijak nepoškozují. Tímto způsobem uvažování se tak v konečné fázi můžeme dostat na lepší pracovní výsledky a zlepšení statistických údajů dříve a efektivněji.

Seznam použité literatury

Knižní zdroje:

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86473-86-4.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. Praha: Portál, 2000. ISBN 8071784753. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. ISBN 8086898-73-3.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2014-2.

DVOŘÁČKOVÁ, Dagmar. *Kvalita života seniorů: v domovech pro seniory*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4138-3.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3179-6.

Gerontopsychiatrie. Praha: Grada, 1994. ISBN 80-7169-070-8.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

HROZENSKÁ, Martina a Dagmar DVOŘÁČKOVÁ. *Sociální péče o seniory*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4139-0.

JELÍNEK, Jiří. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. 2., dopl. a rozš. vyd. Praha: Leges, 2014. Komentátor. ISBN 978-80-7502-016-1.

KALVACH, Zdeněk a Alice ONDERKOVÁ. *Stáří: pojetí geriatrického pacienta a jeho problémů v ošetrovatelské praxi*. Praha: Galén, 2006. Care. ISBN 80-7262-455-5.

KALVACH, Zdeněk. *Geriatric a gerontologie*. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-2470548-6.

KELLER, Jan. *Abeceda prosperity*. 4., rozš. vyd. Brno: Doplněk, 2010. Společensko-ekologická edice. ISBN 978-80-7239-249-0.

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178549-0.

MÜHLPACHR, Pavel a Miroslav BARGEL, ed. *Senioři z pohledu sociální pedagogiky*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2011. Sociopedie. ISBN 97880-87182-21-5.

MÜHLPACHR, Pavel. *Gerontopedagogika*. Brno: Masarykova univerzita, 2004 Institut mezioborových studií Brno, 2009. ISBN 80-210-3345-2.

- NOVOTNÝ, Oto. *Kriminologie. 2., přeprac. vyd.* Praha: ASPI, 2004. ISBN 807357-026-2.
- PŘIBYL, Hugo. *Lidské potřeby ve stáří.* Praha: Maxdorf, [2015]. Jessenius. ISBN 978-80-7345-437-1.
- SAK, Petr a Karolína KOLESÁROVÁ. *Sociologie stáří a seniorů.* Praha: Grada, 2012. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3850-5.
- Sociální zabezpečení: státní sociální podpora, dávky pro osoby se zdravotním postižením, sociální služby, pomoc v hmotné nouzi, životní a existenční minimum: redakční uzávěrka. Ostrava: Sagit, 1993. ÚZ. ISBN 978-80-7488-211-1.
- SOKOL, Radek a Věra TREFILOVÁ. *Sociální pracovník v rezidenčních zařízeních sociálních služeb.* Praha: ASPI, 2008- Meritum (ASPI). ISBN 978-80-7357-316-4.
- SURYNEK, Alois. *Základy sociologického výzkumu.* Praha: Management Press, 2001. ISBN 80-7261-038-4.
- ŠVARÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách.* Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
- ŠTABLOVÁ, Renata. *Drogy, kriminalita a prevence. 2. rozš. vyd.* Praha: Policejní akademie České republiky, 1999. ISBN 80-7251-018-5.
- Trestní předpisy: redakční uzávěrka, Ostrava: Sagit, 2010-. ÚZ. ISBN 978-80-7208890-4.
- URBANOVÁ, Martina. *Systémy sociální kontroly a právo.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-86898-94-6.
- ÚLEHLA, Ivan. *Umění pomáhat: učebnice metod sociální praxe.* Vyd. 3., v Sociologickém nakladatelství (SLON) 2. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-36-9.
- VÁLKOVÁ, Helena a Josef KUČHTA. *Základy kriminologie a trestní politiky. 2. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-807400-429-2.
- VENGLÁŘOVÁ, Martina. *Problematické situace v péči o seniory: příručka pro zdravotnické a sociální pracovníky.* Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2170-5.
- VESELÝ, Milan. *Vybrané kapitoly ze sociální patologie.* V Českých Budějovicích: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2011. ISBN 978-80-7394-272-4.
- VOHRALÍKOVÁ, Lenka a Ladislav RABUŠIC. *Čeští senioři včera, dnes a zítra.* Praha: VÚPSV, výzkumné centrum Brno, 2004. ISBN 80-239-4218-2.
- ZAPLETAL, Josef. *Prevence kriminality. 2., přeprac. vyd.* Praha: Policejní akademie České republiky, 2005. ISBN 80-7251-200-5.
- ZOUBKOVÁ, Ivana a Marcela MOULISOVÁ. *Kriminologie a prevence kriminality.* Praha: Armex, 2004. Skripta pro střední a vyšší odborné školy. ISBN 80-86795-05-5.

Sborníky a časopisecké zdroje

Kriminologické dny: *sborník příspěvků z vědecké konference*, České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2014-. ISBN 978-80-7435-572-1.

HAUKE, Marcela, Policie jako součást sociálních služeb – fikce nebo skutečnost, odborný časopis, *Sociální služby*. 2015, roč.12, ISSN 1803-7348.

HRVOLOVÁ, Jana, SOUČKOVÁ, Zuzana, Bezpečná domácnost, *Ošetrovatelská péče*. 2011, roč. 1. ISSN 1213-2330.

Internetové a intranetové zdroje

Magistrát města Pardubic, sociální a související služby [online]. [cit. 27.01.2019]. Dostupné z: <https://www.pardubice.eu/o-pardubicich/katalog-socialnich-a-souvisejicich-sluzeb/seniori/pece-o-osobu-a-domacnost-ve-vlastni-domacnosti/souvisejicich-sluzeb/seniori/pece-o-osobu-a-domacnost-ve-vlastni-domacnosti/>.

Ministerstvo spravedlnosti ČR, *registr poskytovatelů pomoci obětem trestných činů* [online]. [cit. 15.02.2019]. Dostupné z: <https://otc.justice.cz/verejne/seznam.jsf>.

Ministerstvo vnitra ČR, *odbor prevence kriminality* [online]. [cit. 23.09.2018]. Dostupné z: <http://www.prevencekriminality.cz/prevence-kriminality/teoretickyhttp://www.prevencekriminality.cz/prevence-kriminality/teoreticky-uvod/uvod/>.

Policie České republiky, Krajské ředitelství police Pardubického kraje, intranet, el. *kniha esiar*, [online]. [cit. 5.12.2018]. Dostupné z: <http://esiar.pcr.cz/kniha/siar>.

Policie České republiky, policejní prezidium, *prevence, akce a projekty*, [online]. [cit. 30.11.2018]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/seniori-sobe627170.aspx>.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Klasifikace prevence kriminality a její komponent	3132
Tabulka 2: Transformační tabulka	38
Tabulka 3: Informanti	39
Tabulka 4: Počet obětí trestné činnosti dle věku v roce 2017 a 2018 - ČR	51
Tabulka 5: Počet obětí trestné činnosti dle věku v roce 2017 a 2018 Pardub. kraj ...	52
Tabulka 6: Porovnání celkové kriminality s kriminalitou spáchanou na seniorech ..	53

Seznam příloh

Příloha č. 1: Materiály poskytované seniorům policií ČR

Příloha č. 2: DVD film (obal) poskytovaný seniorům policií ČR

Příloha č. 3: konkretizace a počty trestných činů spáchaných na seniorech

Příloha č. 1: Materiály poskytované policií ČR

POLICIE
(NE)JEN SENIORŮM

PROBÍRÁŠ A BRÁNÍŠ

ASSOCIACE PRACOVNÍKŮ KRIMINÁLNÍHO CENTRA ČESKÉ REPUBLIKY
AP IC INTERVENČNÍ CENTRUM
PROSTŘEDÍ VEŘEJNÉ SPRÁVY
B | R | N | O | Kraj Vysočina | Moravskoslezský kraj | Liberecký kraj

„Jsem senior a žiji s násilníkem.“

INTERVENČNÍ CENTRA
POMOC OSOBÁM OHROŽENÝM
DOMÁCÍM NÁSILÍM
www.domaci-nasili.cz

NEOTVÍREJ KAŽDÉMU
158 POLICIE ČR

Příloha č. 2: DVD film (obal) poskytovaný seniorům policií ČR

Příloha č. 2: konkretizace a počty trestných činů spáchaných na seniorech

Objekty trestné činnosti 2017 – ČR nad 60 let

Spáchané trestné činy na osobách starších 60 let a výše – ČR 2017			
Násilná trestná činnost - počet		Majetková trestná činnost - počet	
Vraždy	29	Krádeže vloupáním	95
Usmrcení z nedbalosti	20	Krádeže vloupáním lstí – kontrola plynoměru, vrácení přeplatku, atd.	88
Loupež	276	Krádeže prosté – kapesní	3099
Úmyslné ublížení na zdraví	341	Krádeže v bytech - bez vloupání	37
Nebezpečné vyhrožování	248	Podvod (tzv. legendy)	235
Nebezpečné pronásledování	24	Majetková celkem	3554
Vydírání	79	Mravnostní trestná činnost - počet	
Zbavení osobní svobody	8	Znásilnění	11
Týrání osoby	78	V ČR na seniorech starších 60 let spácháno trestných činů celkem 4729 trestných činů	
Porušování domovní svobody a ostatní	61		
Násilná celkem	1164		

Zdroj: analytická sestava Služby kriminální policie a vyšetřování

Objekty trestné činnosti 2017 – ČR nad 80 let

Spáchané trestné činy na osobách starších 80 let a výše – ČR 2017			
Násilná trestná činnost - počet		Majetková trestná činnost - počet	
Vraždy	4	Krádeže vloupáním	59
Usmrcení z nedbalosti	9	Krádeže vloupáním lstí – kontrola plynoměru, vrácení přeplatku, atd.	37
Loupež	41	Krádeže prosté – kapesní	409
Úmyslné ublížení na zdraví	19	Krádeže v bytech - bez vloupání	21
Nebezpečné vyhrožování	9	Podvod (tzv. legendy)	131
Nebezpečné pronásledování	2	Majetková celkem	657
Vydírání	5	Mravnostní trestná činnost - počet	
Zbavení osobní svobody	1	Znásilnění	3
Týrání osoby	11	V ČR na seniorech starších 80 let spácháno trestných činů celkem	

Porušování domovní svobody a ostatní	15	776 trestných činů
Násilná celkem	116	

Zdroj: analytická sestava Služby kriminální policie a vyšetřování

Objekty trestné činnosti 2017 Pardubický kraj nad 60 let

Spáchané trestné činy na osobách starších 60 let a výše – Pardubický kraj 2017			
Násilná trestná činnost - počet		Majetková trestná činnost - počet	
Vraždy	0	Krádeže vloupáním	5
Usmrcení z nedbalosti	0	Krádeže vloupáním lstí – kontrola plynoměru, vrácení přeplatku, atd.	4
Loupež	8	Krádeže prosté – kapesní	16
Úmyslné ublížení na zdraví	8	Krádeže v bytech - bez vloupání	2
Nebezpečné vyhrožování	13	Podvod (tzv. legendy)	19
Nebezpečné pronásledování	0	Majetková celkem	46
Vydírání	2	Mravnostní trestná činnost - počet	
Zbavení osobní svobody	0	Znásilnění	1
Týrání osoby	3	V Pardubickém kraji na seniorech starších 60 let spácháno celkem 84 trestných činů	
Porušování domovní svobody a ostatní	3		
Násilná celkem	37		

Zdroj: analytická sestava Služby kriminální policie a vyšetřování

Objekty trestné činnosti 2017 – Pardubický kraj nad 80 let

Spáchané trestné činy na osobách starších 80 let a výše – ČR 2017			
Násilná trestná činnost - počet		Majetková trestná činnost - počet	
Vraždy	0	Krádeže vloupáním	3
Usmrcení z nedbalosti	0	Krádeže vloupáním lstí – kontrola plynoměru, vrácení přeplatku, atd.	3
Loupež	0	Krádeže prosté – kapesní	3
Úmyslné ublížení na zdraví	0	Krádeže v bytech - bez vloupání	1
Nebezpečné vyhrožování	2	Podvod (tzv. legendy)	6
Nebezpečné pronásledování	0	Majetková celkem	16
Vydírání	0	Mravnostní trestná činnost - počet	
Zbavení osobní svobody	0	Znásilnění	1
Týrání osoby	2	V Pardubickém kraji na seniorech starších 80 let spácháno trestných činů celkem 21 trestných činů	
Porušování domovní svobody a ostatní	0		
Násilná celkem	4		

Zdroj: analytická sestava Služby kriminální policie a vyšetřování

Objekty trestné činnosti 2018 ČR nad 60 let

Spáchané trestné činy na osobách starších 60 let a výše – ČR 2018			
Násilná trestná činnost - počet		Majetková trestná činnost - počet	
Vraždy	23	Krádeže vloupáním	73

Usmrcení z nedbalosti	14	Krádeže vloupáním lstí – kontrola plynoměru, vrácení přeplatku, atd.	40
Loupež	197	Krádeže prosté – kapesní	243 9
Úmyslné ublížení na zdraví	378	Krádeže v bytech - bez vloupání	30
Nebezpečné vyhrožování	268	Podvod (tzv. legendy)	157
Nebezpečné pronásledování	20	Majetková celkem	273 9
Vydírání	81	Mravnostní trestná činnost - počet	
Zbavení osobní svobody	10	Znásilnění	10
Týrání osoby	89	V ČR na seniorech starších 60 let spácháno trestných činů celkem 3944 trestných činů	
Porušování domovní svobody a ostatní	115		
Násilná celkem	1195		

Zdroj: analytická sestava Služby kriminální policie a vyšetřování

Objekty trestné činnosti 2018 – ČR nad 80 let

Spáchané trestné činy na osobách starších 80 let a výše – ČR 2018			
Násilná trestná činnost - počet		Majetková trestná činnost - počet	
Vraždy	4	Krádeže vloupáním	49
Usmrcení z nedbalosti	8	Krádeže vloupáním lstí – kontrola plynoměru, vrácení přeplatku, atd.	24
Loupež	23	Krádeže prosté – kapesní	297
Úmyslné ublížení na zdraví	26	Krádeže v bytech - bez vloupání	15
Nebezpečné vyhrožování	19	Podvod (tzv. legendy)	90
Nebezpečné pronásledování	0	Majetková celkem	475
Vydírání	5	Mravnostní trestná činnost - počet	
Zbavení osobní svobody	1	Znásilnění	2
Týrání osoby	19	V ČR na seniorech starších 80 let spácháno trestných činů celkem 635 trestných činů	
Porušování domovní svobody a ostatní	53		
Násilná celkem	158		

Zdroj: analytická sestava Služby kriminální policie a vyšetřování

Objekty trestné činnosti 2018 – Pardubický kraj nad 60 let

Spáchané trestné činy na osobách starších 60 let a výše – Pardubický kraj 2018			
Násilná trestná činnost - počet		Majetková trestná činnost - počet	
Vraždy	0	Krádeže vloupáním	6
Usmrcení z nedbalosti	0	Krádeže vloupáním lstí – kontrola plynoměru, vrácení přeplatku, atd.	6

Loupež	2	Krádeže prosté – kapesní	12
Úmyslné ublížení na zdraví	6	Krádeže v bytech - bez vloupání	11
Nebezpečné vyhrožování	5	Podvod (tzv. legendy)	29
Nebezpečné pronásledování	0	Majetková celkem	64
Vydírání	0	Mravnostní trestná činnost - počet	
Zbavení osobní svobody	1	Znásilnění	1
Týrání osoby	1	V Pardubickém kraji na seniorech starších 60 let spácháno celkem 145 trestných činů	
Porušování domovní svobody a ostatní	65		
Násilná celkem	80		

Zdroj: analytická sestava Služby kriminální policie a vyšetřování

Objekty trestné činnosti 2018 – Pardubický kraj nad 80 let

Spáchané trestné činy na osobách starších 80 let a výše – ČR 2018			
Násilná trestná činnost - počet		Majetková trestná činnost - počet	
Vraždy	0	Krádeže vloupáním	4
Usmrcení z nedbalosti	0	Krádeže vloupáním lstí – kontrola plynoměru, vrácení přeplatku, atd.	6
Loupež	0	Krádeže prosté – kapesní	1
Úmyslné ublížení na zdraví	0	Krádeže v bytech - bez vloupání	3
Nebezpečné vyhrožování	0	Podvod (tzv. legendy)	8
Nebezpečné pronásledování	0	Majetková celkem	22
Vydírání	0	Mravnostní trestná činnost - počet	
Zbavení osobní svobody	0	Znásilnění	0
Týrání osoby	0	V Pardubickém kraji na seniorech starších 80 let spácháno trestných činů celkem 65 trestných činů	
Porušování domovní svobody a ostatní	43		
Násilná celkem	43		

Zdroj: analytická sestava Služby kriminální policie a vyšetřování